

საქართველოს საპატრიარქოს რეალური ისტორიის დამდგენი მუდმივმოქმედი კომისია

სერია: საქართველოს ეკლესიის ისტორიის წყაროები

მიტროპოლიტი ანანია ჯაფარიძე

უცხოური (ბერძნულ-ლათინური), სომხური

და ქართული წყაროები წმიდა ნინოს შესახებ

(გელასი კესარიელი (IV ს), სოკრატე (IV-V სს), თეოდორიტი კვირელი (IV-V სს),
სოზომენე (V ს), ზუფინუსი (IV-V სს), მოსეს სოზენაცა (V ს),
ლეონტი მროველი (VIII-XI სს))

თბილისი

2011

ათეისტურ ეპოქაში წმიდა ნინოს მიერ ქართველთა მოქცევა „ლეგენდად“ გამოცხადდა, მიუხედავად იმისა, რომ წმიდა ნინოს შესახებ წერდნენ IV-V საუკუნეთა უცხოელი ავტორები.

სამწუხაროდ, ამჟამად, იგნორირებულია უცხოურ პირველწყაროთა ცნობები იმის შესახებ, რომ წმიდა ნინომ მოაქცია არა მხოლოდ იბერები, არამედ ლაზებიც, როგორც ამის შესახებ წერდნენ გელასი კასარიელი და სხვებიც, რომლებიც მიუთითებენ ევქსინის პონტოსპირეთში მცხოვრები ქართველების მოქცევის შესახებ.

ამავე თვალსაზრისს ავითარებს V ს-ის სომეხი ავტორი მოვსეს ხორენაცი, რომ წმიდა ნინომ იქადაგა „კლარჯეთიდან მასქუთებამდე“, ანუ კლარჯეთიდან კასპიის ზღვისპირეთამდე, სადაც მასქუთები ცხოვრობდნენ.

„კლარჯეთი, ბოლო კლარჯეთისა, ზღვისპირი“ ქართულ წყაროებში მოიხსენიება იმ ტერიტორიას, რომელსაც ბერძნული წყაროები ლაზიკას უწოდებენ. ამ წყაროთა დადასტურების შორეული გამოძახილია ცნობა, წმიდა ნინოს მიერ ლაზიკაში ოფის (რიზესთან ახლოს) საეპისკოპოსო კათედრის დაარსების შესახებ, რომელიც რუსეთის მეფეს წერილობით მიაწოდა ლაზიკის მიტროპოლიტმა გერმანემ.

წიგნში თავმოყრილია გელასი კასარიელის (IV ს), სოკრატეს (IV-V სს), თეოდორიკე კვირელის (IV-V სს), სოზომენეს (V ს), რუფინუსის (IV-V სს) (*წიგნიდან „ენციკლოპედია კავკასია“, 2000, გვ. 397-603*), მოვსეს ხორენაციის (V ს), ლეონტი მროველის (VIII-XI სს) თხზულებებიდან ამოკრეფილი ნაკვეთები წმიდა ნინოს შესახებ.

ექლენება საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის თეოლოგიის სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრის 10 წლის იუბილეს.

სამეცნიერო რედაქტორი პროფესორი ი. გორგიძე

© მიტროპოლიტი ანანია ჯაფარიძე, 2011

საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2011

ISBN 978-9941-20-015-1

<http://www.gu.ge/publ/ishighouse/>

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არც ერთი ნაწილი (იქნება ეს ტექსტი, ფოტო, ილუსტრაცია თუ სხვა) არანაირი ფორმით და საშუალებით (იქნება ეს ელექტრონული თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას გამომცემლის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

საავტორო უფლებების დარღვევა ისჯება კანონით.

გელასი კესარიელი

(IV ს.)

გელასი კესარიელი, IV ს. „იმავე ხანებში ღმრთის მცნება მიიღეს პონტოს გასწვრივ მიწა-წყალზე მცხოვრებმა იბერებმა და ლაზებმა. ამ უდიდესი სიკეთის მიზეზი გახდა ერთი დედაკაცი, რომელიც მათთან ტყვედ იყო“ (გეორგიკა, I, გვ. 186).

რუფინუსი: „იბერთა ტომმა პონტოს მხარეში მიიღო ღვთის კანონები და ტყვე ქა-

ლი“ (გეორგიკა, I, გვ. 201).

გელასი კვიზიკელი: „პონტოს გასწვრივ მცხოვრებმა იბერებმა და ლაზებმა მიიღეს ღვთის მცნება ტყვე ქალისგან“ (ივ. ჯავახიშვილი, I, გვ. 152).

ცნობა, რომ „იბერები და ლაზები განანათლა წმიდა ნინომ“ გელასი კესარიელს გადასცა ბაკურიმ.

სოკრატე

(ახ.წ. IV-V სს.)

საეპლესიო ისტორია

წიგნი პირველი

19. თუ როგორ მიიღეს კონსტანტინეს დროს ქრისტიანობა შიდა ინდოეთის ტომებმა.

კვლად უნდა აღინიშნოს, თუ როგორ გავრცელდა ამ იმპერატორის დროს ქრისტიანობა, რადგან მაშინ მიიღეს ქრისტეს რწმენა შიდა ინდოეთის ტომებმა და იბერებმა.

20. თუ როგორ მიიღეს იბერებმა ქრისტიანობა.

ასლა უკვე დროა, ვთქვათ სიტყვა, თუ როგორ გაქრისტიანდნენ იმავე ხანებში იბერები. ვინმე ქალი, თავისი ცხოვრებით სათნო და უმანკო, ღვთის განგებით, იბერთა მიერ იქმნა დატყვევებული. ეს იბერები ცხოვრობდნენ ეგქსინის პონტოსთან, ესპანეთის იბერთაგან გამოსულნი. ამრიგად, ეს ტყვე ქალი ბარბაროსებს შორის სიბრძნისმოყვარულ ცხოვრებას ეწეოდა: მისთვის ჩვეული გონიერებით მისდევდა იგი მკაცრ მარხვებსა და მოუკლებლივ ლოცულობდა. ამის შემყურე ბარ-

ბაროსებს აოცებდათ მისი უცხო საქციელი. ერთხელაც მეფის შვილი, მცირეწლოვანი, ავად გახდა. და ადგილობრივი ჩვეულებისამებრ, მეფის ცოლმა სხვა ქალებთან გაატანა ბავშვი სამკურნალოდ, ვინმემ გამოცდილებით თუ უწყოდა რაიმე საშუალება ამ სენის წინააღმდეგო. ასე ჩამოატარა ბავშვი ძიძამ, მაგრამ ვერც ერთმა ქალმა ვერ უმკურნალა; ბოლოს, ბავშვი იმ ტყვე ქალთან მიიყვანეს და მან, მრავალი ქალის თანდასწრებით, ნივთიერი დანმარება კი არ აღმოუჩინა – არც იცოდა ასეთი, – არამედ აიყვანა ბავშვი, მიაწვინა თავის მატყლისაგან მოქედილ ქერაზე და ეს უბრალო სიტყვა წარმოთქვა: „ქრისტე, რომელმაც მრავალი განკურნა, თქვა მან, განკურნაგ ამ ჩვილსაც“. ამასთანავე მან ილოცა და ღმერთს მოუხმო, ბავშვიც მაშინვე განიკურნა და ამიერიდან კარგად გრძნობდა თავს. ამიერიდან სმა გავრცელდა ბარბაროსთა ქალებში, თვით

მეფის ცოლამდეც კი მიაღწია და ტყვე ქალმა მეტად გაითქვა სახელი. დიდი ხანი არ გასულა და მეფის ცოლიც გახდა ავად და მან ის ტყვე ქალი დაიბარა, იმან კი უარი განაცხადა, რადგან თავმდაბალი იყო, და ამიტომ თავად დედოფალი მოასვენეს მასთან. ტყვე ქალმა იგივე მოიმოქმედა, რაც წინათ იმ ბავშვზე. და მაშინვე გამოკეთდა ავადმყოფი და ქალს მადლობას უხდოდა. მან კი მიუგო: „ეს საქმე მე არ ჩამიდენია, არამედ ქმნა ქრისტემ, რომელიცაა ძე ღმერთისა, სოფლის შემოქმედისა” და შთააგონებდა, რათა მოეხმო იგი და ჭეშმარიტი ღმერთი ეცნო. იბერთა მეფემ, სწეულებისგან მისი ცოლის ესოდენ სწრაფად განკურნებით გაოგნებულმა, როდესაც შეიძინა, თუ ვინ განკურნა იგი, ტყვე ქალს საჩუქრები გაუგზავნა. ხოლო მან ეს შემოუთვალა: - სიმდიდრე არ მჭირდება, ვინაიდან კეთილმორწმუნებაა ჩემი სიმდიდრე და ჩემთვის დიდი საბოძგარი იქნება, თუ მეფე სცნობს იმ ღმერთს, რომელსაც მე ვაღიარებო. ასე შეუთვალა მან და საჩუქრებიც უკან გაუგზავნა; ხოლო მეფემ გულისხმავო მისი სიტყვა. მეორე დღეს სანადიროდ გასულ მეფეს ეს შეემთხვა: იმ მთის თხემებზე და ნაპრალებზე, სადაც მეფე ნადირობდა, ჩამოწვა სქელი ნისლი და ბურუსი; იმდენად ხშირი, რომ ნადირობაც შეუძლებელი იყო და გზაც - გაუვალა. გამოსავალს რომ ვეღარ ხედავდა, მეფემ მრავალგზის შეჰლაღა და იმ ღმერთებს, რომელთაც თაყვანს სცემდა, მაგრამ ვერაფერს გახდა და, ბოლოს, მოაგონდა ტყვე ქალის ღმერთი და მას მოუხმო დასახმარებლად. ილოცა თუ არა, ნისლით გამოწვეული ბურუსი გაიფანტა. გაცხებული მეფე სინარულით დაბრუნდა შინ და თავის მეუღლეს უამბო მომხდარი, შემდეგ დაიბარა ტყვე ქალი, რათა ეკითხა მისთვის: ვინ არის ღმერთი, რომელსაც შენ თაყვანსა სცემო. როდესაც ტყვე ქალი პირისპირ ეახლა იბერთა მეფეს, ქრისტეს მქადაგებლად აქცია ისიც,

ვინაიდან იმ კეთილმორწმუნე ტყვე ქალის წყალობით მან ირწმუნა ქრისტე, შეკრიბა ყველა თავისი ხელქვეითი იბერიელი, უამბო მათ ყველაფერი - მისი ცოლისა და ყრმის განკურნების ამბავი და ისიც, რაც თავად მას ნადირობის დროს შეემთხვა, და მოუწოდა მათ ერწმუნათ ტყვე ქალის ღმერთი. და ორივენი - მეფეცა და დედოფალიც - ქრისტეს მქადაგებელი გახდა: მამაკაცებისა - მეფე, დედაკაცებისა - მისი ცოლი. როდესაც შეიძინა ტყვე ქალისაგან, თუ როგორი ეკლესიები ჰქონდათ რომაელებს, ბრძანა სალოცავი სახლი აეგოთ: მაშინ გასცა განკარგულება მოემზადებინათ ყველაფერი, რაც აგებისთვის იყო საჭირო. სახლი იგებოდა. სვეტების აღმართვას რომ ეცადნენ, უზენაესმა განგებამ, რომელიც ღვთისკენ იზიდავს ყოველთა მკვიდრთა, განაგო ასე: ერთი სვეტი უძრავად იდგა და ვერაფერი გამონახეს მის დასაძრავად: თოკები წყდებოდა, მანქანები ტყდებოდა, იმედგაცრუებული მუშები თავს ანებებდნენ საქმეს და გარბოდნენ. მაშინ გამოჩნდა ტყვე ქალის რწმენა: ღამით, ისე რომ არავინ იცოდა, იგი მოვიდა იმ ადგილას და მთელი ღამე გულმოდგინე ლოცვაში გაატარა. და ღვთის განგებით სვეტი აღიმართა და დადგა ფუძის თავზე მაღლა ჰაერში ისე, რომ სრულიად არ ეხებოდა კვარცხლბეკს. გამთენიისას, შეურვებული მეფე მოვიდა აღმშენებლობის ადგილას და ხედავს - სვეტი თავის ფუძის თავზე ჰკიდია - გაკვირვებული იყო ამ სანახაობით, განცვიფრდნენ მისი მხლებლებიც. ცოტა ხნის შემდეგ მათ ვალწინ თავის საკუთარ ფუძეზე დაეშვა სვეტი და მყარად გაჩერდა. მაშინ ხალხმა ყვირილი მორთო, მეფის სარწმუნოებას ისინი ჭეშმარიტ სარწმუნოებას უწოდებდნენ და ტყვე ქალის ღმერთს აღიძებდნენ. ამრიგად, საბოლოოდ ირწმუნეს მათ იგი, აღმართეს დიდი მონდომებით დანარჩენი სვეტებიც და მალე მთელი საქმეც დასრულებული იყო. შემ-

დეგ კონსტანტინე მეფესთან ელჩები გააგზავნეს: მოკავშირეობას სთხოვდნენ და ამასთანავე ეპისკოპოსი და სამღვდლოება რომ გამოეგზავნათ; ამბობდნენ, რომ მათ გულწრფელად სწამთ ქრისტიანულ რწმუნებას. რუფინუსი აღნიშნავს, რომ ეს ყოველივე მან შეიტყო ბაკურიოსისაგან, რომელიც წინათ იბერთა განმგებელი მეფე

იყო, შემდეგ კი რომაელებთან მოვიდა და პალესტინის სამხედრო ნაწილების სარდლად იქნა დაყენებული: ამის შემდეგ, იგი, როგორც სტრატეგოსი მაქსიმე ტირანის წინააღმდეგ წარმოებულ ომში, მეფე თეოდოსიოსს ეხმარებოდა. ასე გაქრისტიანდნენ იბერები კონსტანტინეს დროს.

თეოდორეტოს კვირელი

(ახ.წ. IV-V სს.)

ეკლესიის ისტორია

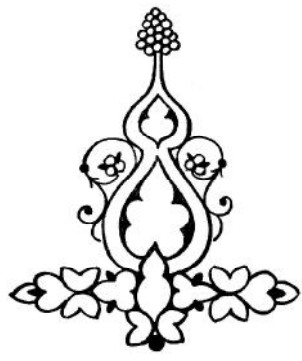
წიგნი პირველი

1, 23. ინდოელები ფრუმენტოსმა მოაქცია ღმრთის მეცნიერებისაკენ. იბერები კი იმავე დროს ჭეშმარიტებისაკენ ტყვექმნილმა ქალმა წარმართა. იგი მუდამ ლოცვით იყო დაკავებული. სარეცლად და რბილ საწოლად ჰქონდა ტილო, მიწაზე დაფენილი, ხოლო უმაღლეს შვებად კი მარხვას მიიჩნევდა. ამ ღვაწლმა მას მოციქულების მადლი მიანიჭა. რადგანაც ბარბაროსებს, რომელთაც მკურნალობის ხელოვნების ცოდნა არ გააჩნდათ, სწავლების ჟამს ჩვევად ჰქონდათ ერთმანეთთან მიმოსვლა და უკვე დაავადებულთა და სწავლებისაგან გათავისუფლებულთაგან განკურნების გზის სწავლა, ამ საქებად ქალთანაც მივიდა ერთი დედაკაცი, რომელსაც შვილი სწავლა და სთხოვა ესწავლებინა, რა გაეკეთებინა. მან კი აიყვანა ბავშვი და სარეცელზე მიაწვინა და ყოველთა შემოქმედს მოხედვასა და სწავლებისაგან მის დახსნას ევედრებოდა. ხოლო უფალმა ვედრება შეიწყნარა და ყრმას სიმრთელე მიანიჭა. მას შემდეგ საკვირველი ქალი მრავალგანთქმული გახდა. მომხდარი არც მეფის თანამეცხედრისათვის დარჩენილა დაფარული. მან მყისვე გაგზავნა

მასთან, რადგან თავადაც მძიმე სენით იყო შეპყრობილი. ქალმა კი გონების თავმდაბლობა მოიხმო და დედოფლის თხოვნა არ შეიწყნარა; საჭიროებისაგან იძულებულმა მან სამეფო ღირსების გონებით გათვალისწინება არ ინება, არამედ თავად განისწრაფა ტყვე ქალისაკენ. ხოლო მან კი იგი ისევ უბრალო სარეცელზე მიაწვინა და სწავლებისაგან გადამრჩენელ წამლად ლოცვა გამოიყენა. მაშინ დედოფალმა მას მკურნალობის საზღაური მიართვა, რომელსაც თავად მოგების ღირსად მიიჩნევდა: ოქრო, ვერცხლი, ქიტონები, შესამოსლები და ყოველივე, რაც სამეფო გულუხვობის გამომხატველ საჩუქრებს წარმოადგენს. ღვთაებრივმა ქალმა კი უთხრა, რომ ისინი მას არ სჭირდებოდა, და რომ დიდ საზღაურად ჩათვლიდა მის მიერ ღვთისმსახურების შეცნობას. და გააცნო, რამდენადაც შესაძლებელი იყო, საღმრთო სწავლებანი და სთხოვდა, საღმრთო ტაძარი აღემართა მხსნელი ქრისტიანთათვის. ეს რომ დედოფალმა გაიგონა, მივიდა სამეფო სასახლეებში და მაშინვე მკურნალობის სისწრაფით გააოგნა თანამეცხედრე. შემდეგ ტყვე ქალის ღმერთის ძალა აჩვენა და სთხოვდა

ოვა, მხოლოდ იგი ეცნო ღმერთად და ტაძარი აეშენებინა მისთვის და მთელი ერი მის მსახურებაზე გადაეყვანა. მეფემ კი თანამეცხედრის მიმართ მოხდენილი სასწაული შეაქო, ტაძრის აშენება კი არ ინება. მცირე ხნის გასვლის შემდეგ მეფე სანადიროდ წავიდა. კაცთმოყვარე უფალმა კი იგი პავლესავით მოინადირა. უცარი ჯანლი დაეცა მას, ისე, რომ წინ წასვლა ვეღარ შესძლო. სხვა მონადირეები კი ჩვეულებრივ ხედავდნენ მზის სხივებს და მხოლოდ იგი იყო დარჩენილი და ვერმხედველობის ბორკილებით შეკრული. ამ უღონობაში მყოფმა ხსნის გზა იპოვა. მაშინვე მოუვიდა გონებაში თავის ურწმუნოება, ტყვე ქალის ღმერთს მოუხმო დამხმარედ, ჯანლისაგან გათავისუფლდა და იმ საქებარ ტყვე ქალთან მისულმა ნაგებობის სქემის მიცემა სთხოვა. ხოლო ვინც აღაესო ბესელიელი ხუროთმოძღვრული სიბრძნით, იგიც გახადა ღირსი მადლისა, რომ

საღმრთო ტაძარი აღეწერა. და იგი აღწერდა, ხოლო ისინი თხრიდნენ და აშენებდნენ. ხოლო, როდესაც ნაგებობა დასრულდა და სახურავი დაედო და მხოლოდ მღვდლებილა აკლდა, საკვირველმა ქალმა ამის გზაც გამოიხაზა. მან დაარწმუნა ტომის ბელადი, ჰრომთა მეფესთან მიეგლინებინა ელჩობა და მათთვის ღვთისმსახურების მოძღვრის გამოგზავნა ეთხოვა. მან მიიღო ეს რჩევა და დესპანები გაგზავნა. მეფემ კი, როდესაც შეიტყო თხოვნის მიზეზი (ეს კი იყო კონსტანტინე, მხურვალე მოყვარე ღმრთისმსახურებისა), დესპანები ყოველგვარი კეთილგანწყობის ღირსი გახადა და რწმენით, გონიერებითა და ცხოვრებით შემკული და მღვდელმთაფრობის ღირსქმნილი ადამიანი გაუგზავნა ერს ღმრთისმსახურების მქადაგებლად დიდი რაოდენობის საჩუქრებთან ერთად. ამგვარი გულმოდგინების ღირსი გახადა მთხოვნელები...

სოგომენე
ჰერმის სოგომენოსი
(ახ. წ. V ს.)
საეკლესიო ისტორია

წიგნი პირველი

6. ... მას შემდეგ, რაც მოკლულ იქნა მაქსენტიოსი, ერკულიოსის ძე, და განმგებლობის მისი წილი კონსტანტინეს ხელში გადავიდა, უშიშრად აღიარებდნენ ქრისტეს ისინი, რომლებიც მკვიდრობდნენ მიდამოებში მდინარე ტიბრისა, ერიდანოსისა, რომელსაც ადგილობრივები ჰადუსს ეძახიან, და აკვილისა, რომელშიც, გადმოცემის მიხედვით, შეათრიეს არგო და შემდეგ ტირენთა (ტირენიის) ზღვაში უვნებლად შეაცურეს. არგონავტებმა ხომ, აიეტს რომ გამოექცნენ, უკან დაბრუნებისას იმავე გზით კი არ გამოსცურეს, არამედ გადალახეს ზღვა სკვითებს ზემოთ, იქაური მდინარეებით მოაღწიეს იტალიელთა ქვეყანაში და დაიხამთრეს. შემდეგ მათ აქ დააარსეს ქალაქი, რომელსაც ჰემონი ეწოდება. ზაფხულის დამდეგს, ადგილობრივ მცხოვრებთა დახმარებით, დაახლოებით ოთხასი სტადიონის მანძილზე მიწაზე მანქანით ათრიეს არგო და ჩაუშვეს იგი მდინარე აკვილისში, რომელიც ერიდანს ერთვის. ერიდანი კი იტალიის ზღვაში ჩაედინება. კიბალასთან ბრძოლის შემდეგ კონსტანტინეს დაემორჩილნენ დარდანები, მაკედონელები მდინარე ისტროსის მიმდებარე მოსახლეობა, ეგრეთწოდებული ელადა და მთელი ილირიელი ხალხი.

8. ... [კონსტანტინეს] იმპერიის აყვავების ხანაში გავრცელდა ქრისტიანული სარწმუნოება. ლიკინიოსთან ბრძოლის შემდეგ მას ისე სწყალობდა ბედი უცხო ტომებთან ბრძოლაში, რომ გაიმარჯვა სავრომატებზე და ეგრეთწოდებულ გოთებზე. საბოლოოდ მოწყალების სახით დაამყარა მათთან მშვიდობა. ეს ხალხი

მაშინ მდინარე ისტროსის გაღმა ცხოვრობდა; ისინი მეტად მამაცნი სიმაღლით გამოირჩეოდნენ და მრავალრიცხოვანნიც იყვნენ, მუდამ ემზადებოდნენ საომარი მოქმედებისათვის. ეს ხალხი ადვილად უმკლავდებოდა სხვა ბარბაროსებს და მხოლოდ რომაელთა სახით ჰყავდა ღირსეული მოწინააღმდეგე...

7. თუ როგორ მიიღეს იბერებმა ქრისტეს სარწმუნოება. ზემოთ მოხსენებული განმგებლობის ხანაში, როგორც გადმოგვცემენ, აღიარეს ქრისტე იბერებმა. ეს არის ბარბაროსული ტომი, ღირსეული და ფრიად მებრძოლი, ცხოვრობს არმენიელთა გაღმა, ჩრდილოეთით. წინაპართა სარწმუნოების უარყოფისათვის მოამზადა ისინი ერთმა ქრისტიანმა ტყვე-ქალმა. მან უაღრესად მორწმუნემ და ღვთისმოსაგმა, არც უცხო ტომთა შორის გაანება თავი თავის ჩვეულ ცხოვრების წესს. ძალიან უყვარდა მარხვა, დღედაღამ ლოცვა და ღვთის მადიდებლობა. ბარბაროსები ეკითხებოდნენ მას, თუ რის გულისთვის იტანდა იგი ყოველივე ამას. როდესაც ის ძალიან მარტივად ამბობდა, გვცეთ თაყვანი ღმერთის ძეს, მათ ეუცხოებოდათ მისი უბრალო პასუხი კი – რომ ასე უნდა, თაყვანსაცემი სახელიც, და თაყვანისცემისა. ამ დროს მოხდა ისე, რომ მძიმე სენი შეეყარა ერთ ყრმას, რომელსაც დედა დაატარებდა კარი-კარ და აჩვენებდა. იბერებს ეს აქვთ ჩვეულებად, რომ იქნებ ვინმე იპოვონ ავადმყოფობის მკურნალი, და ამით შეება პოვოს მამგრალთ ტკივილისაგან. როდესაც ბავშვი ვერსად ვერ მოარჩინეს, იგი მოჰგვარეს ტყვე ქალს და მან თქვა: „მე არც ვუწყი და არც

გამოცდილება მაქვს საცხები ან საფენი წამლებსა; ხოლო მწამს ჰოი, დედაკაცო, რომ ქრისტე, რომელსაც თაყვანს ვცემ და რომელიც არის ჭეშმარიტად დიდი ღმერთი, იქნება შენი ბავშვის მხსნელი“. მაშინვე ილოცა ტყვე ქალმა ბავშვისათვის და სწეულებისაგან იხსნა იგი, თუმცა ელოდნენ – ბავშვი ეს-ესაა მოკვდებო. დიდი ხანი არ გასულა ამის შემდეგ, რომ ტყვე ქალმა ამნაირადვე გადაარჩინა ერის მთავრის მეუღლეც, რომელიც უკურნებელი სენისგან ილუპებოდა. მან მას ქრისტეს ცნობაც ასწავლა, და განუმარტა, რომ ქრისტე არის ჯანმრთელობის მომნიჭებელი, მეუფე სიცოცხლის, მეუფებისა და ყოველივესი. და დედოფალმაც საკუთარი გამოცდილებით ირწმუნა, რომ ჭეშმარიტებაა ტყვექალის სიტყვები, აღიარა ქრისტიანთა სარწმუნოება, და დიდის პატივით ეპყრობოდა ტყვე დედაკაცს. მეფემ კი სწრაფმოქმედი და საოცარი სარწმუნებით და კურნებით გაოცებულმა, რომ შეიტყო თავისი მეუღლისაგან ამის მიზეზი, ბრძანა ტყვექალისათვის საჩუქრები მიერთმიათ. „მაგრამ ამ საჩუქრებს – მიუგო დედოფალმა – ის არაფრად აგდებს, რაც არ უნდა ძვირფასი იყოს ისინი; ერთადერთი, რასაც იგი დიდად აფასებს, არის მისი ღმერთის თაყვანისცემა. და აი, თუ ჩვენ მოვისურვებთ გვესიამოვნებინა მისთვის და შევეცდებოდით მტკიცედ და კარგად მოვქცეულიყავით, [ამით] ჩვენ იმასაც თაყვანსვცემდით, ძლიერ ღმერთსა და მაცხოვარს, რომელიც, თუკი მოისურვებს, მეფეებსაც დასტოვებს, სადაც ისინი არიან, და კვლავ საკმაოდ ადვილად დიდებს პატარებად გახდის, უსახელოებს – სახელგანთქმულებად და გაჭირვებაში მყოფთაც იხსნის ხოლმე. თუმცა ცოლი ხშირად, როგორც ჩანს, კარგად ეუბნებოდა [ყველაფერს] ამას, მაგრამ იბერიის მთავარი მერყეობდა და არცთუ მთლად უჯერებდა მას: საქმის სიხალე აფიქრებდა და მამაპაპათა სარწმუნოებასაც მოწიწებით ეპყრობოდა. დიდი ხანი არ გასულა მას შემდეგ და

[მეფე] თავის მხლებლებით წავიდა ტყემი სანადიროდ. უცბად ძალიან სქელი ნისლი ჩამოწვა და ჰაერიც დამძიმდა, და ყოველი მხრით დაუფარა მონადირეებს ცა და მზე. ტყე მოიცვა უკუნმა ღამემ და დიდმა წყვდიადმა. მაშინ ყველას თავისი საკუთარი შიში ჰქონდა და დაიფანტნენ ვინ სად და ვინ სად. მეფეც მართო დაეხეტებოდა, როგორც ეს ჩვეულებრივ ემართებათ ადამიანებს, გაჭირვებაში რომ არიან და არ იციან რა ქნან, და მოაგონდა ქრისტე; ერთი გაიფიქრა, ღმერთად ვაღიარებ მას და ამიერიდან თაყვანს ვცემო, თუკი ახლანდელს უბედურებას გადავრჩებიო. ჯერ კიდევ ამის ფიქრში იყო, რომ უცბად ნისლი გაიფანტა და ცაც მოიწმინდა. მზის შუქმა შეაღწია ტყემი და [მეფეც] ამჟამად გადარჩა. [მეფემ] თავის მეუღლეს უამბო, რაც გადახდა თავს და ტყვე ქალი დაიბარა და სთხოვა – მასწავლე როგორ უნდა ვსცე თაყვანი ქრისტესო. როდესაც იმან განუმარტა, რამდენადაც შესაძლებელი იყო ქალისთვის ამის გაკეთება, მეფემ შეკრიბა თავისი ქვეშევრდომები და საქვეყნოდ განაცხადა, რაც მას და მის მეუღლეს წყალობა უყო ღმერთმა; თუმცა ის ჯერ კიდევ არ იყო განდობილი, მაგრამ გადასცა თავის ქვეშევრდომებს ამ სარწმუნოების დებულებები; [მეფემ და დედოფალმა] არწმენინეს ქრისტეს თაყვანისცემა – მეფემ მამაკაცებს, ხოლო დედოფალმა და ტყვე ქალმა – დედაკაცებს. მალე, მთელი ხალხის საერთო თანხმობით, გულმოდგინედ შეუდგნენ ეკლესიის შენობის აგებას. როდესაც ტაძრის გარშემო გალაგანი აღმართეს, დადგეს მანქანები და შეუდგნენ სვეტების აწევას და კვარცხლბეკზე დამაგრებას. ამბობენ, რომ პირველი და მეორე სვეტები რომ გამართეს, ძნელი შეიქმნა მესამე სვეტის დადება; ვერც ოსტატების ხელობის მეშვეობით გაიმართა სვეტი, ვერც ძალით აიძულა, თუმცა მრავალი ხალხი მიათრევდა მას. რომ შემოსალამოვდა, ტყვე ქალი მართო დარჩა იქ ღამის სათევად და ევედრებოდა ღმერთს, რომ

გაეადვილებინა სვეტების აღმართვა: სხვა ყველანი კი შინ წავიდნენ დამწუხრებულნი, განსაკუთრებით კი მეფე. შუამდე აღმართული სვეტი დარჩა დამრეცად და ნიადაგზე მიბჯენილი უძრავად იყო ქვედა ბოლოდან. [ღმერთმა] მოინდომა ამით და წინათ მომხდარი სასწაულებით უფრო განემტკიცებინა იბერები ღმერთისადმი რწმენაში. გათენებისას რომ მოვიდნენ ისინი ეკლესიაში – ეჭა, საქმე საკვირველი და სიზმრის დასადარი, – ის სვეტი, რომელიც წინა დღეს უძრავად იყო, აღმართული აღმოჩნდა: იგი ჰაერში ეკიდა ცოტა დაშორებით საკუთარი კვარცხლბეკისაგან. ყველანი რომ განცვიფრებულნი იყვნენ და ერთადერთ ჭეშმარიტ ღმერთად ქრისტეს აღიარებდნენ, [სვეტი] თავისთავად წყნარად დაეშვა ყველას თვალ-წინ და, თითქოს ოსტატის ხელით, ზედ მოერგო კვარცხლბეკს. ამის შემდეგ დანარჩენი [სვეტებიც] ადვილად იქნა აღმართული და იბერებმა კიდევ უფრო მეტი მხნეობით დანარჩენი საქმეებიც დააბოლოვეს. ეკლესიის აგება სწრაფად დამთავრდა და ტყვე ქალის წინადადებით ელჩები გაგზავნეს კონსტანტინე მეფესთან, შეაძლიეს კავშირი და მშვიდობა და ამის სანაცვლოდ სთხოვეს მღვდლები გაეგზავნა იბერიელი ხალხისთვის. როდესაც ელჩებმა უამბუს [კონსტანტინეს], თუ რა მოხდა მათ ქვეყანაში და როგორი სასოებით მთელი ერი თაყვანს სცემს ქრისტეს, რომაელთა მეფეს ძალიან ესიამოვნა ელჩების ჩასვლა, ყველაფერი გაუკეთა ისე, როგორც ითხოვეს და ისე გაისტუმრა ელჩები. ასე აღიარეს იბერებმა ქრისტე და დღევანდლამდე სასოებით თაყვანს სცემენ მას.

34. ... [კონსტანტინეს] საქმეები ისე წარმართებოდა, როგორც არაგისი სხვისა, რადგან, ჩემი აზრით, იგი ღმერთის ნების გარეშე საქმეს ხელს არ ჰკიდებდა. იგი გამოვიდა გამარჯვებული ადრე გამართული ომებიდან გოთებზე და სავრომატებზე...

36. ... სავრომატების წინააღმდეგ ლაშქრო-

ბასა და გალიაში ვალენტიანიანოსის სიკვდილის შესახებ.

... იმპერიის დასავლეთი ნაწილის სხვადასხვა ადგილებში სავრომატების თავდასხმის გამო, ვალენტიანიანოსი მათ წინააღმდეგ გამოვიდა. როდესაც სავრომატებმა ჯარისა და მარაგის რაოდენობა შეიტყვეს, მათ გაგზავნეს ელჩები ზავის სათხოვნელად. მათ დანახვისთანავე ვალენტიანიანოსმა იკითხა, ყველა სავრომატი ასეთიაო? როდესაც უპასუხეს, რომ ელჩების სახით წარმოდგენილნი არიან წარჩინებულნი, იგი გაცვიცხლდა და ხმამაღლა იყვირა, რომ მისი ქვეშევრდომნი საშინელებას იტანენ და მისდა საუბედუროდ ხელთ ჩაუვარდა მასთან რომის ძალაუფლება, თუკი სავრომატები, ბარბაროსი ხალხი, – რომაელთა შორის საუკეთესონი ესენი არიან, არ ჯერდებიან სამშობლოში მშვიდობიან ცხოვრებას, ბედავენ მის იმპერიაზე თავდასხმას და რომაელებთან ომზე ლაპარაკობდნენ. როდესაც იგი მეტად გაცხარებული ამას ყვიროდა, ძლიერი დაძაბულობის გამო, ჩაუწყდა შიგნეულობა და გაუსკდა ძარღვები და არტერია, იგი გარდაიცვალა სისხლდენით გალიის ერთ-ერთ ციხე-სიმაგრეში, დაახლოებით 54 წლის ასაკში, 13-წლიანი ფრიად მშვენიერი მეფობის შემდეგ...

28. ... ხოლო იოანეს მტრებმა, კონსტანტინოპოლში მოიგონეს ცილისწამება, თითქოს იოანე და მისი მომხრეები მოქმედებდნენ უცხოეთის განმგებლობის წინააღმდეგ და უპატიო გადასახლება მოუმზადეს მათ. თავად იოანე კი მოახერხეს, რომ უფრო შორს, პიტიუნტში გადაესახლებინათ. სასწრაფოდ გამოცხადდნენ ჯარისკაცები დადგენილის აღსასრულებლად. ამბობენ, რომ გზაში, ჯარისკაცებს რომ მიჰყავდათ, მან წინასწარ იგრძნო თავისი მოახლოებული აღსასრულის დღე. მას არმენიის კომანეში, გამოეცხადა მოწამე ბასილისკოსი. აქ მან უკვე ველარ გაუძლო მგზავრობას და თავის ტკივილი აუვარდა; მზის სხივები ველარ აიტანა და სწეული სიცოცხლეს გამოესალმა.

ტირანიუს რუზინუსი
(ლაახლ. ახ. წ. 345-410 წწ.)
საეკლესიო ისტორია

I, 10. ტყვე ქალის მიერ იბერთა ტომის მოქცევისათვის. იმავე დროს იბერთა ტომმაც, რომელიც პონტოს ცის ქვეშ ცხოვრობს, მიიღო უფლის სიტყვის სჯული და მომავალი სასუფეველის რწმენა. ასეთი დიდი სიკეთის მიზეზი კი ერთი ტყვე ქალი აღმოჩნდა. მათთან იგი სრულიად მშვიდ, ფხიზელ და კრძალულ ცხოვრებას ეწეოდა, დღისით და ღამით დაუცხრომლად უფლის წინაშე ლოცულობდა. ამ ახლებურმა უჩვეულო საქციელმა ბარბაროსთა გაოცება გამოიწვია. მათ ზედმიწევნით გამოძიება დაიწყეს, თუ რას უქადდა ეს მათ. ხოლო ქალმა, რაც სინამდვილეში იყო ის აღიარა ანუ ამგვარად მიაგებდა უფალ იესოს პატივს. ამის შემდეგ ბარბაროსებს აღარაფერი უკვირდათ ახალი სახელის გარდა, მაგრამ, როგორც ხდება ხოლმე, ასეთმა გულმოდგინებამ იქაური ქალების ცნობისმოყვარეობა აღძრა, იქნებ ამგვარი ღვთისმოსაობისგან რაიმე სარგებელს ვეწიოთო. აამბობენ, რომ იბერთა შორის გავრცელებულია ჩვეულება, რომლის თანახმად, თუკი ბავშვი ავად გახდება, დედა მას კარდაკარ დაატარებს, რათა ყველამ, ვინც რაიმე ნაცადი წამალი იცის, ავადმყოფს შემწეობა აღმოუჩინოს. ერთხელ, როდესაც ერთმა ქალმა ბავშვით ხელში ყველა სახლი მოიარა და ვერავითარი წამალი ვერ მიიღო, ტყვე ქალთანაც მივიდა, რომ მას ემცნო, თუ რაიმე იცოდა. მან განუცხადა, რომ ადამიანური არავითარი საშუალება არ უწყოდა, მაგრამ აღუთქვა ქალს, რომ მის ღმერთს იესოს, ვისაც ეთაყვანებოდა, ხელეწიფებოდა ისეთი ხსნის მინიჭება, რისი იმედიც ადამიანებმა გადაუწურეს. შემდეგ ბავშვი საკუთარ კვართზე დააწვინა, აღუვლინა უფალს ლოცვა და დედას ჯანმრთელი ბავშვი დაუბრუნა. ამ ამბის შესახებ ხმა დაირხა მრავალთა შორის და დედოფლის ყურამდეც მიაღწია. ის რომე-

ლილაც მძიმე სენით იყო შეპყრობილი და უდიდეს სასოწარკვეთილებას მისცემოდა. დედოფალმა ტყვე ქალის მასთან მიყვანა ითხოვა. მან კი იუარა, რათა თავისი სქესისთვის აღმატებულზე თავმდაბლად არ გამოჩენილიყო. მაშინ დედოფალმა საკუთარი თავის ტყვესთან მიყვანა ბრძანა. მან კი დედოფალი ისევ კვართზე დააწვინა, ქრისტეს სახელს მოუხმო და ლოცვის შემდეგ მაშინვე ჯანმრთელი და ხალისიანი წამოაყენა და ასწავლა დედოფალს, რომ ის უფალმა იესომ განკურნა, მაღალი ღმერთის ძემ. ასწავლა ასევე, რომ ის უნდა მოეხმო, ვინც, დედოფალმა უწყოდეს, მისი ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის მიზეზია, ვინაიდან ის არის, ვინც მეფეებს სამეფოებს და მოკვდავთ სიცოცხლეს ანიჭებს. დედოფალი სინარულით დაბრუნდა შინ და მისი შეკითხვის პასუხად ქმარს გაუმხილა ასეთი უეცარი განკურნების მიზეზი. როცა მეუღლის ჯანმრთელობით გახარებულმა მეფემ ტყვე ქალისთვის საჩუქრების მიტანა ბრძანა, დედოფალმა თქვა: „მეფეო, ამათგან ტყვე ქალი არაფერს არ აფასებს: ის უარყოფს ვერცხლს, მარხვას მისი საზრდელი. მხოლოდ ერთი ძღვენის მირთმევა შეგვიძლია, - თუკი იმ ღმერთს, იესოს მივაგებთ პატივს, ვინც მისი ლოცვის გამო განმკურნა“. მეფემ მაშინ ეს უეცურად ისმინა და დროებით დაივიწყა, თუმცა მეუღლე ხშირად შეახსენებდა ხოლმე ამას. ერთხელაც ისე მოხდა, რომ დღისით, როცა მეფე ტყვეში თავის ამაღასთან ერთად ნადირობდა, დღის ნათელი ბნელმა დაფარა და უკუნეთ სიბნელეში აღარ იყო გზის გაკვლევის საშუალება. მეფის მეგზურები სხვადასხვა მხარეს გაიფანტნენ და გზა დაებნათ. მეფე მარტო დარჩა და არ იცოდა, რა ექნა, სად წასულიყო და სრული სიბნელით იყო გარემოცული. უეცრად, მისი სასოწარკვეთილებით გაწამებუ-

ლი სული, ასეთმა აზრმა გაანათა: თუკი ჭეშმარიტად ღმერთია ქრისტე, ვისზეც მის მეუღლეს ტყვე ქალი უქადაგებდა, იგი მას ახლა წყვდიადიდან იხსნის, იმისათვის, რომ ყოველი სხვა კერპი უარყოს და მას სცეს თაყვანი. იმავე წუთს, როცა ამ აღთქმამ გონებაში გაუელვა და ვიდრე ამას სიტყვიერადაც წარმოსთქვამდა, უმაღლესი დაბრუნებულმა დღის შუქმა მეფე ქალაქამდე უვნებლად მიიყვანა. მან მყისვე გაანდო დედოფალს, რაც შეემთხვა, შემდეგ ტყვე ქალს უხმო, მოითხოვა მისთვის თაყვანისცემის წესი და რიგი აქსნა და დასტურყოფდა, რომ ამიერიდან ქრისტეს გარდა სხვა ღმერთს არ ეთაყვანებოდა. ტყვე ქალი მივიდა, ასწავლა უფლის იესოს შესახებ, განუმარტა, რამდენადაც ამის გამხელა ქალისაგან შეიძლებოდა – ლოცვის და თაყვანისცემის წესი. ამასთან ერთად იგი მას შეაგონებდა ეკლესიის აგებას და აღწერა იგი. მეფემ უხმო ხალხს, მოუთხორო მათ ყველა გარემოება, რაც მას და დედოფალს შეემთხვათ, ასწავლა რწმენა და თავად, ჯერ კიდევ სიწმინდეს უზიარებელი, თავისი ხალხის მოციქული გახდა. მამაკაცებმა ირწმუნეს მეფის – ხოლო ქალებმა დედოფლის წყალობით და ყველამ, ერთსულოვანი სურვილის შესაბამისად, დაუყოვნებლივ დაიწყეს ეკლესიის აღმშენებლობა. სწრაფად ააგეს გარშემო კედელი და სვეტების დადგმის დროც მოვიდა. როცა პირველი და მეორე სვეტი აღიმართა და მესამეს რიგი დადგა, ყველა მანქანა, აგრეთვე ყველა ადამიანისა და ხარის ძალა გამოიყენეს, რის შემდეგადაც სვეტის დამრეცად შუა ადგილამდე აწევა მოასწრეს, მაგრამ დანარჩენი ნაწილი ზევით ვეღარცერთმა მანქანამ ვერ აღმართა. ყველანი მეორედ, მესამედ და კიდევ მრავალგზის ეცადნენ, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, სვეტი ადგილიდანაც კი ვერ დაძრეს. ყველა მომუშავეს ქანცი გაუწყდა. ხალხი განცვიფრებული იყო, მეფე სულით დაეცა, კადნიერებად უმტყუნა. არავინ იცოდა, რა უნდა ეღონათ. მაგრამ როცა დაღამდა, ყველა წავიდა და შეწყდა სამუშაო,

მიმოიფანტა ხალხი. მხოლოდ ტყვე ქალი დარჩა იმ ადგილას და მთელი ღამე ლოცვაში გაატარა. დილით, როცა მეფე ყველა თავისიანთან ერთად შეწუხებული მივიდა იქ, დაინახა ზეადმართული და თავისი საფუძვლის თავზე თავისუფლად დაკიდებული სვეტი, რომელსაც ძვრა ვერ უყო იმდენმა მანქანამ და ადამიანმა. ეს სვეტი კი არ იდგა, არამედ ჰაერში იყო დაკიდებული. მაშინ მთელი ერი უჭვრეტდა ამას და აღიდეს ღმერთი. ამასთანავე დასძინდნენ, რომ ჭეშმარიტი სასწაულის დამოწმებით დადასტურდა მეფის რწმენისა და ტყვე ქალის სარწმუნოების ჭეშმარიტება და როდესაც ყველანი ჯერ კიდევ განცვიფრებისაგან გახევებულნი იდგნენ, მათ თვალწინ სვეტი ნელ-ნელა თავის საფუძველს მიუახლოვდა და ყოველგვარი შეხების გარეშე გაწონასწორებულად დაემყარა. ამას შემდეგ დანარჩენი სვეტები ისე ადვილად ასწიეს, რომ იმ დღესვე ყველა დააყენეს. მას შემდეგ, რაც ეკლესია შესანიშნავად აშენდა და ხალხს მგზნებარედ სწყუროდა ღმერთისადმი რწმენა, ტყვე ქალის მითითებით იმპერატორ კონსტანტინესთან მთელი ერის სახელით ელჩობა გაემგზავრა. ამცნეს მომხდარი. გადასცეს თხოვნა, როგორც ამბობენ, ღვთისმსახურნი გაეგზავნათ, რომ მათ დაწყებული საღვთო საქმე დაეგვირგვინებინათ. იმპერატორმა ისინი უკან დიდი სიამოვნებითა და პატივით გაისტუმრა და ეს ამბავი უფრო მეტადაც გაუხარდა, ვიდრე რომის ძალაუფლებისათვის უცნობი ტომები და სამეფოები რომ მიეერთებინა. ეს ასე რომ მოხდა, გვაცნობა ნდობის ყოვლად ღირსმა პიროვნებამ, ბაკურიუსმა, რომელიც სწორედ იმ ხალხის მეფე და დომესტიკოსთა კომესია (ცხენოსანი დაცვის უფროსი). ის ზედმიწევნით ირჯებოდა როგორც კეთილსინდისიერების, ასევე სიმართლისათვის, მაშინ იგი, ჩვენთან ერთად, სრული ერთსულოვნებით იერუსალიმში ცხოვრობდა და იმ დროს პალესტინის საზღვრის უფროსი იყო.

ერთ-ერთი ლაზური გაღმონება

წმიდა ნინოს შესახებ

კარჩხალის მთის ქედ-ქედ არის ერთი მთა, რომელსაც ნინო წმიდა ეწოდება. ძველად აქეთ საცალა ეკლესია თუ მონასტერი ყოფილა, რომელსაც სახელად ნინოწმიდა რქმევია. პირველ გამაჰმადიანების დროს ეს ეკლესიაც მთლად დაუქცევიათ. არსად ერთი ქვაც აღარ დარჩენილა. დღეს ამ მთას ქართველი მაჰმადიანები ნინო წმიდის მთას უწოდებენ და იმასაც უწყიან, რომ ძველად იქ ეკლესია იყო და ხალხი სცხოვრობდაო. გამაჰმადიანების დროს ხალხი დაუხოციათ და ვინც დარჩენილა, ისინიც აქეთ-იქით სოფლებში გაქცეულან.

ფიქრი არ უნდა, რომ ეს სწორედ ასეც იქნებოდა. ხალხის გარდმოცემით, თამარ მეფეს თუ კარჩხალის მთაზე ცხოვრება დიდად უყვარდა, მაშასადამე იგი ამ საყვარელ, უმშვენიერეს მთებზე რომელიმე ქართველი წმიდანის სახელზედ ეკლესიას ააგებდა და მით შეამკობდა. სჩანს, რომ თამარ მეფეს, თუ სხვა ვინმე ქართველთ მეფეს აქ ნინო წმიდის ეკლესია ან მონასტერი უნდა აღეშენებინოს, ნინო წმიდის მთიდან ერთი გზა კარჩხალის მთით შავშეთში გადადის და მეორე ლივანაში (ზ. ჭიჭინაძე, „ქართველთა გამაჰმადიანება“).

მოხსენი სორენასი (V ს)

სომხეთის ისტორია

ძველი სომხურიდან თარგმნა, შესავალი და შენიშვნები
დაურთო ალექსანდრე აბდალაძემ
(გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1984)

(ნაწყვეტი)

სანატრელი ნუნესა და იმის შესახებ, თუ როგორ გახდა

იგი ქართველთა ხსნის მიზეზი

ერთი ქალი, სახელად ნუნე, [დევნილ] და გაფანტულ წმიდა რიფსიმიანთა ამხანაგთაგანი, ილტვოდა და მიღწია ქართველთა ქვეყანას, მათ დედაქალაქს, მცხეთას. დიდი გულმოდგინების წყალობით მან შეითვისა მკურნალობის ხელოვნება და მრავალი სნეული მოარჩინა, საფსებით [განკურნა] ქართველთა წინამძღოლის, მირიანის ცოლიც. მაშინ ჰკითხა მას მირიანმა, თუ რა ძალის მეოხებით ჩადის ამგვარ საოცრებებს, [ნუნემ კი] ამაზე ქრისტეს სახარების ქადაგებით უპასუხა; [მირიანი] გატაცებით უსმენდა მას, მერმე [ამის შესახებ] მოუყვა თავის ნახარარებსაც და ქებაც არ დაუშურებია. მალე მან შეიტყო იმ საკვირველებათა შესახებ, რაც სომხეთში მეფესა და ნახარარებს შეემთხვათ, აგრეთვე სანატრელ ნუნეს ამხანაგების [თავგადასავალი]. განცვიფრებულმა [მირიანმა] უამბო ეს სანატრელ ნუნეს, რომლისგანაც უფრო სარწმუნოდ და დაწვრილებით გაიგო ყოველივე.

იმავე ხანებში სანადიროდ წასულ მირიანს ძნელსავალ მთებში გზა დაეზნა; მას თვალთკი არ დაუბნელდა, არამედ ნისლი ჩამოწვა. როგორც ნათქვამია „სიტყვით მოუხმო ნისლს“, ანდა „დღე დააბნელა და ღამედ აქცია“. ამხანარად, მირიანი მოექცა სიბნელეში, რაც გახდა მიზეზი მისთვის სამუდამო სინათლის მინიჭებისა, რამეთუ შეშინებულს მოაგონდა თრდატის შესახებ მოსმენილი ამბავი: როდესაც იმან მოიწადინა და გზას გაუდგა, ღვთის რისხვა დაატყდა თავს. მირიანმა იფიქრა, რომ მასაც

მსგავსი რამ შეემთხვევა და თავზარდაცემული მოჰყვა ლოცვა-ვედრებას, რათა ნისლი გაფანტულიყო და შინ მშვიდობით მისულიყო. [სამაგიეროდ], იგი პირობას დებდა, რომ თაყვანს სცემდა ნუნეს ღმერთს; აუსრულდა მას სურვილი და თვითონაც არ გატყუა სიტყვა.

სანატრელმა ნუნემ მოითხოვა სანდო კაცები და გაგზავნა ისინი წმიდა გრიგორთან [იმის გასაგებად], თუ რის გაკეთებას უბრძანებდა მას შემდეგ, რაც ქართველებმა სიამოვნებით შეიწყნარეს სახარება. [ნუნემ] მიიღო ბრძანება, რომ მოესპო კერპები, როგორც ეს თავად [გრიგორმა] ქნა და აღემართა ჯვარი პატიოსანი ჯერ კიდევ მანამდე, სანამ უფალი უწყალობებდა მათ მწყემსს წინამძღვრად. [ნუნემ] დაუყონებლივ მოსპო ჭექა-ქუხილის [მომგლინებელი] არამაზდის ქანდაკება, რომელიც ქალაქისაგან განცალკევებით, დიდი მდინარის მეორე მხარეს იდგა. როგორც წესი, დილდილობით ყველა სცემდა მას თაყვანს სახლთა სახურავებიდან, საიდანაც სახით ჩანდა იგი; თუ ვინმეს მსხვერპლის შეწირვა ეწადა, მდინარეზე გადადიოდა და ბომონის წინ სწირავდა.

ქალაქის დიდებულები აღსდგნენ ნუნეს წინააღმდეგ, რამეთუ აღარ უწყოდნენ, კერპთა ნაცვლად თაყვანი ვისთვის ეცათ. [ნუნემ] მიუთითა მათ ქრისტეს ჯვრის გამოსახულებაზე. მაშინ შექმნეს და აღმართეს ჯვარი შესაფერ ბორცვზე ქალაქის აღმოსავლეთით, რომელსაც მისგან შედარებით პატარა მდინარე გამოჰყოფდა. განთიადისას, თითოეული სახ-

ლის სახურავიდან კვლავინდებურად ყველამ თაყვანი სცა მას. მაგრამ როცა ბორცვზე ასულებმა დაინახეს გათლილი ხე და არა ოსტატთა ნახელავი, უმრავლესობამ არაფრად ჩააგდო ის და თქვეს, რომ ასეთებით სავსეა მათი ტყეები. ისინი გაეცალნენ იქაურობას. სახიერმა ღმერთმა იხილა რა მათი ცდომილება, ცით მოაგლინა ღრუბლის სვეტი; მაშინ საამო სურნელებით აივსო მთა, მოისმოდა მრავალრიცხოვან ფსალმუნის მგალობელთა მეტად ტკბილი ხმა, ამობრწყინდა სხივი, იმ ხის ჯვრის მსგავსი, იგივე ზომისა და მოყვანილობისა, რომელიც აღიმართა მის თავზე თორმეტი ვარსკვლავითურთ. ამის დანახვაზე ყველანი მოიქცნენ სარწმუნოებაზე და თაყვანი სცეს ჯვარს, რომელიც ამის შემდეგ სასწაულებრივად კურნავდა კიდევც.

შემდგომ სანატრელი ნუნე წავიდა იქედან, რათა თავისი ადვილგასაგები საუბრით ქართველთა [ქვეყნის] სხვა კუთხეებიც დაემოძღვრა; იგი დადიოდა სამკაულების, ყოველგვარი ზედმეტის გარეშე, მას არ იზიდავდა ეს ქვეყანა და არც არაფერი ამქვეყნიური, უფრო სწორად, რომ ვთქვათ, ის ჯვარს ეცვა, სიცოცხლე საიქიოს მოთხოვნებს დაუქვემდებარა, საქმით დაადასტურა ღვთის სიტყვა და თავისი გულმოდგინებით სისხლის გვირგვინი მოიპოვა. გაგებდავ და ვიტყვი, რომ [ნუნე] მოციქული ქალი გახდა; მან იქადაგა [სახარება] კლარჯეთიდან დაწყებული ვიდრე ალანთა და კასპიის კარებამდე, მასქუთთა საზღვრებამდე, როგორც ამას აგათანგელოსი გაუწყებს შენ. ახლა კვლავ მივუბრუნდეთ თხრობას თრდატის ლაშქრობის შესახებ სპარსეთში.

ბრიგორისა და არისტაკისის ბარდაცვალების, აბრემივი იმის შესახებ, თუ რატომ ჰქვია იმ მთას მანის ქვაბები

ჩვენ გამოვიკვლიეთ, რომ მამა ჩვენი და სულიერი მშობელი გრიგორიოსი წმიდა მოციქულის, თადეოსის ტახტზე თრდატის მეფობის მეშვიდმეტე წელს ავიდა. მას შემდეგ რაც მან გაანათლა მთელი სომხეთი ღვთისმეტყველების შუქით და გაჰფანტა კერპთმსახურების დროინდელი წყვდიადი, აავსო ყოველი მხარე ეპისკოპოსებითა და მოძღვრებით; უყვარდა რა მთები და უდაბნო, რათა მყუდროდ, უშფოთველად ეცხოვრა და უზრუნველად ესაუბრა ღმერთთან, მან საკუთარი ვაჟი, არისტაკისი დატოვა თავის შემცვლელად, ხოლო თვითონ დარანალიქის გავარში, მანის ქვაბთა მთაზე დაივანა.

ვთქვათ ისიც, თუ რატომ ჰქვია [იმ ადგილს] მანის ქვაბები. ერთი ქალი, სახელად მანი,

წმიდა რიფსიმიანთა ამხანაგთაგანი, ჩამოცილდა მათ ქართველთა მოძღვრის, ნუნეს მსგავსად მაშინ, როდესაც ჩვენს ქვეყანას მოალწიეს. უწყოდა რა მან, რომ ყოველი მხარე ღვთის კუთვნილებაა, დამკვიდრდა იმ მთებსა და გამოქვაბულებში. ასე ეწოდა მთას მანის ქვაბები. შემდგომში იმავე მღვიმეში დაისადგურა წმიდა გრიგორმაც.

[გრიგორმა] იქ კი დაივანა, მაგრამ დროდადრო გამოჩნდებოდა ხოლმე, დაივლიდა ქვეყანას და თავის მოწაფეებს რწმენას უმტკიცებდა. მაგრამ როცა მისი ვაჟი, არისტაკისი ნიკეის კრებიდან დაბრუნდა, ამის შემდეგ წმიდა გრიგორიოსი აღარავის დანახვებია. მისი მღვდლად კურთხევიდან, თრდატის მეფობის მეშვიდმეტე წლიდან, იმ დრომდე, რა დღიდანაც

[გრიგორი] არავისთან გამოჩენილა, თრდატის [მბრძანებლობის] ორმოცდამეექვსე წლამდე, ოცდაათი წელიწადი გავიდა.

გრიგორის შემდეგ არისტაკესს [ეკავა ტახტი] შვიდი წლის მანძილზე, თრდატის მეფობის ორმოცდამეშვიდე წლიდან ორმოცდამეცამეტე წლამდე. ამ [წელიწადს] არისტაკესი გარდაიცვალა. როგორც ნათქვამია, იგი ჭეშმარიტად სულიერი მახვილი იყო, ამიტომაც ყველა ცოდვილთა და ავისმოქმედთა მტრად ითვლებოდა. ერთხელაც მან გაკიცხა მეოთხე სომხეთად წოდებული [ქვეყნის] ხელისუფალი, არქელაიოსი, რის გამოც ამან შეურჩია მარჯვედრო, წოფქის გაფარში გზად მიმავალს შეეჩება მას და ხმლით განგმირა, თვითონ კი კილიკიაში, ტავროსის [მთებში] გაიქცა. ნეტარის ცხედარი ეკელიაძის გაფარში წაასვენეს მისმა მოწაფეებმა, რათა დაეკრძალათ თავისსავე დაბაში, თილში. ტახტი დაიკავა მისმა უფროსმა ძმამ, ვრთანესმა, თრდატის [მეფობის] ორმოცდამეთოთხმეტე წლიდან.

რაც შეეხება წმიდა გრიგორს, იგი დიდხანს ცხოვრობდა უჩინრად მანის ქვაბებში, [ბოლოს კი] გარდაიცვალა და ანგელოზთა დასს შეუერთდა. როცა მწყემსებმა იპოვეს მისი ცხედარი, იქვე დაკრძალეს, ვერც კი გაიგეს, ვინ

იყო იგი. მათ, ვინც ჩვენი მაცხოვრის შობის თანადამხვდურნი გახდნენ, შეეფერებოდათ იმისი მოწაფე მიწისთვის მიებარებინათ. [გრიგორის ნეშტი], თითქოს ღვთის განგებით, დიდხანს დაფარული იყო, ისევე როგორც ძველად მოსესი, რათა ახალნერგ ბარბაროს ტომებს თაყვანი არ ეცათ მისთვის. დიდი ხნის შემდეგ, როცა ამ მხარეებში სარწმუნოება მტკიცედ დამკვიდრდა, წმიდა გრიგორის ნეშტი გამოავლინა ერთმა განდევნილმა, სახელად გარნიკმა; იგი სოფელ თორდანში გადაასვენეს.

როგორც ყველასათვის ცნობილია, გრიგორი იყო პართელთა ქვეყნიდან, პაჰლავთა გავარიდან, მეფეთა გვარის, არშაკუნთა განაყოფი, სურენიანთა სახლიშვილი, ძე ანაკისა; ჩვენი ქვეყნის აღმოსავლეთ მხარეებიდან მან ჭეშმარიტი განთიადი, სულის გამნათებელი მზე და ღვთიური სხივი მოგვანიჭა, რათა კერპთთაყვანისმცემლობის საზიზღრობათაგან თავი დაგვეღწია, [გავმხდარიყავით] ნეტარი და სულიერი სიკეთით შემკულნი, ნამდვილი ღვთიური ფინიკი უფლის სახლში დარგული, ჩვენი ღმერთის ეზოში აყვავებული. [გრიგორმა] მოამრავლა ამგვარი ხალხი და მოგვამზადა ჩვენ უზრუნველი სიბერისათვის, ღვთის ქებადიდებისათვის.

ქართლის ცხოვრება

(ლეონტი მროველი, „მოქცევა მირიან მეფისა და მის თანა ყოვლისა ქართლისა
წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩვენისა ნინო მოციქულისა მიერ“,
ქართლის ცხოვრება, ტ. I, 1955, გვ. 72-130)

წმინდა ნინოს ცხოვრება

(გადმოღებულია მიტროპოლიტ ანანას მიერ)

პირველად ვახსენოთ ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩვენისა და ყოველი ქართლის განმანათლებლისა ნინო მოციქულისა, რომელიც თვით მანვე ნეტარმა მოგვიტხრო აღსრულების ჟამს და აღწერა მორწმუნე დედოფალმა სალომე უჯარმელმა, მირიან მეფის ძის ცოლმა, ასულმა თრდატ სომეხთა მეფისა.

წმიდა გიორგი კაპადოკიელის ქრისტესთვის წამების ჟამს, კაპადუკიაში მცხოვრები დიდებული კაცი ზაბილონი წავიდა ქალაქ რომში იმპერატორის კარზე სამსახურისათვის. ამ დროს ბრანჯნი ებრძოდნენ რომაელებს. ზაბილონს, რომელიც რომაელთა ლაშქარში იყო, მისცა ღმერთმა უძლეველი ძალი. გააქცია ბრანჯნი და შეიპყრო მათი მეფე მთავრებთან ერთად. იმპერატორმა გადაწყვიტა მათი დახოცვა. მაშინ ბრანჯთა დაიწყეს ტირილი და შეევედრნენ ზაბილონს: „ჯერ მოგვეცი შენი რჯული, თქვენი ღმერთის ტაძარში შეგვიყვანე და მერე მოგვკალ, რამეთუ შენ შეგვიპყარ და შენვე დაგვეხმარე ამ საქმეში“. ზაბილონმა ეს სასწრაფოდ აუწყა იმპერატორს და პატრიარქს. ისინი მონათლეს ზაბილონის ხელთა ქვეშ, შეიყვანეს ღვთის ტაძარში, აზიარეს წმიდა საიდუმლოს – ქრისტეს სისხლსა და ხორცს.

დილით ადგნენ ბრანჯნი, ჩაიცვეს სამკვდრო სამოსელი, გავიდნენ კაცთა სასაკლავოზე, ლოცულობდნენ და მადლობდნენ ღმერთს ნათლისღებისათვის: „ჩვენ სიკვდილშიც უკვდავები ვართ, რამეთუ ღმერთმა ამ დიდების ღირსნი გაგვხადა“. ამის შემყურე ზაბილონი მწარედ ატირდა, რამეთუ როგორც ცხვრებ-

მა, თავი თვისი წარსაკვეთად მოუდრიკნეს.

შევიდა ზაბილონი იმპერატორთან და გამოითხოვა სამკვდროდ შეკაზმულნი. კეისარმა უთხრა: „მომიძღვნია შენთვის და რაც გინდა, ის უყავი“.

ზაბილონმა ბრანჯი ტყვეები გაათავისუფლა. ისინი ევედრებოდნენ, რათა წაჰყოლოდა მათ ქვეყანაში და გაექრისტიანებინა მთელი მათი ერი. ისინი და ითხოვა პატრიარქისგან მღვდელნი, ნებართვა მიიღო მეფისგან და გაჰყვა.

ბრანჯთა ათი საერისთავო სიხარულით შეეგება თავის მეფეს დიდი და ღრმა მდინარის პირას. გაჰყო მეფემ ხალხი და დააყენა მდინარის ორივე ნაპირზე. განიბანეს წყალში, ამოვიდნენ ერთ ადგილას და ზაბილონის ხელქვეშ მოინათლნენ. აზიარა ისინი ქრისტეს საიდუმლოს, დაუტოვა მღვდელი და განუწყესა ქრისტიანობის ყოველი წესი.

ამის შემდეგ, გამოემშვიდობა და დიდი სიმდიდრით დაბრუნდა რომში. აქ განიზრახა და თქვა: „სჯობს, წავიდე იერუსალიმს და მოვახმარო ეს სიმდიდრე ღვთის ადგილს“. ჩავიდა იერუსალიმში და გაუყო თავისი მონაგები გლახაკებს. ამ დროს იქ პატრიარქი იყო იობენალი. ბავშვობაშივე დაობლებული დაძმა იობენალი და სოსანა წარმოშობით ზაბილონის მხრისანი იყვნენ. ნიაფორმა სარა ბეთლემელმა, რომელსაც ემსახურებოდა სოსანა, უთხრა პატრიარქს: „ეს ზაბილონი არის მამა და განმანათლებელი ბრანჯთა, ღვთისმოსიში და ბრძენი კაცია. მიეცი შენი და სოსანა ცოლად“. პატრიარქი დათანხმდა და მისცა სოსა-

ნა ცოლად ზაბილონს. წავიდა ზაბილონი თავის სამშობლო კაპადოკიაში.

წმინდა ნინო, ქართლის მოძღვარი, მათგან იშვა. ის იყო დედისერთა, სხვა შვილი მის მშობლებს არ ჰყავდათ. როცა ნინო თორმეტი წლისა გახდა, მისმა მშობლებმა გაყიდეს ყოველივე, რაც ებადათ, წავიდნენ იერუსალიმს და გაუყვეს გლახაკებს. იერუსალიმში ზაბილონმა მიიღო კურთხევა პატრიარქისაგან და განშორდა თავის ცოლს. ცრემლით გამოეთხოვა თავის ასულს, ნინოს და უთხრა: „შენ, ჩემო ერთადერთო შვილო, გტოვებ ობლად ჩემგან და მიგანდობ ზეცათა მამას, რამეთუ ის არის ობოლთა მამა, ყოველთა მზრდელი და ქვრივთა განმკითხველი. ნუ გეშინია, შვილო ჩემო, შეიყვარე ქრისტე მარიამ მაგდალინელის მსგავსად და ლაზარეს დებივით. თუ შენც მათსავით შეიყვარებ, ასევე მოგცემს ყოველივეს, რასაც ითხოვ მისგან“. ეს რომ თქვა, საუკუნო ამბორის-ყოფით ეამბორა და წავიდა იორდანეს იქით მეუდაბნოე კაცებთან.

ხოლო დედა წმიდისა ნინოსი პატრიარქის ნებით დადგა გლახაკი და უძლური ქალების მსახურად.

წმიდა ნინო დვინელ სომეხ ნიაფორთან მსახურობდა ორი წელი და გამოჰკითხავდა ხოლმე ქრისტეს ჯვარცმას, დაფლვასა და აღდგომას, რამეთუ მისებრ რჯულის მცოდნე იერუსალიმში არავინ იყო, იცოდა ძველი და ახალი აღთქმა ზედმიწევნით. აუწყა და უთხრა: „ვხედავ, შვილო ჩემო, შენს ძალას, ვითარცა ძუ ლომისა, მსგავსი ხარ დედალი ორბისა, რომელიც ჰაერში მამალზე უფრო მალა ადის და მის თვალში მთელი ხმელეთი ჩანს მცირე მარგალიტის თვალივით, საჭმელს იხილავს, დაუშვებს ფრთებს და მიეჭევება მას. ასევე იყოს შენი ცხოვრება სულიწმიდის წინამძღვრობით.

მოგიტხოვრობ ყოველივეს: მოკვდავმა ადამიანებმა იხილეს წარმართების მოსარჯულებლად მოსული უკვდავი ღმერთი, რომელსაც უნდოდა ქვეყნის ხსნა: კეთილს უყოფდა

ებრაელებს, მკვდრებს აღადგენდა, ბრძენებს თვალს უხელდა, სნეულებს კურნავდა. შეშურდათ მისი და შეითქვენენ, დაგზავნეს მაცნენი მთელ ქვეყანაზე ყოველი მხრიდან ებრაელების მოსაწვევად და აუწყეს მათ: „აჰა, საცაა წარვწყმდებით, მოდით, შემოკრბით ყოველნი“.

მაშინ მოვიდნენ ყველა მხრიდან ურიცხვი ადამიანები, მოსეს რჯულის სწავლულნი, წინ რომ აღუდგნენ სულიწმიდას, ჯვარს აცვეს ქრისტე და მის სამოსელზე წილი იყარეს. სამოსელი ჩრდილოეთის ქვეყნიდან მოსულ მოქალაქეებს შეხვდათ. დაფლეს ებრაელებმა ქრისტე და დაბეჭდეს მისი საფლავი, მაგრამ ის აღდგა, როგორც ადრევე თქვა. ტილონი საფლავში იპოვეს. დილით პონტოელი პილატეს ცოლმა აიღო ეს ტილონი, სასწრაფოდ წავიდა პონტოში და ქრისტეს მორწმუნე გახდა. ქრისტეს სუდარი კი ვერ იპოვეს, მაგრამ თქვეს, პეტრემ ინება მისი აღება და მასვე ჰქონდესო. ჯვარი კი აქვეა დამარხული, იერუსალიმში, მაგრამ მისი ადგილი არავინ იცის. ღმერთი ინებებს და ისიც გამოჩნდება“.

როცა სარა ნიაფორისგან ეს მოისმინა წმიდა ნინომ, მადლობა შესწირა ღმერთს და კვლავ ჰკითხა: „სად არის ჩრდილოეთის ქვეყანა, საიდანაც მოსულ ებრაელებს წილად ხვდათ და წაიღეს სამოსელი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი?“ მიუგო და უთხრა სარა ნიაფორმა, რომ აღმოსავლეთში არის ქალაქი მცხეთა, ქვეყანა ქართლისა, სომხეთთან, მთიელი წარმართებისა.

იმ დღეებში წმიდა აღდგომის თაყვანისსაცემად ეფესოდან მოვიდა ერთი დედაკაცი. ჰკითხა მას სარა ნიაფორმა: „ელენე დედოფალი კვლავ ცდომილებასა და ბნელში იმყოფება?“. ხოლო მან უპასუხა. „მე ვარ მათი მხევალი, მცოდნე ყოველი მათი განზრახვისა, ცხადისა და დაფარულისა, და ვიცი, რომ აქვს მას დიდი წადილი ქრისტეს რჯულისა და ნათლისღებოსთვის“.

ეს როცა მოისმინა, წმიდა ნინომ უთხრა ნიაფორს: „წარმგ ზაგნე ელენე დედოფალთან და იქნებ მივეახლო მას სასაუბროდ ქრისტეს შესახებ“.

ნიაფორმა ნინოს წადილი აუწყა პატრიარქს. პატრიარქმა, წმიდა ნინოს დედის ძმამ, მოუხმო თავის დისწულს, დააყენა ის საკურთხევის აღსავლის კართან, დაადო ხელები მხრებზე და შესთხოვა ღმერთს: „უფალო ღმერთო საუკუნეთაო, ხელთა შენთა შევედრებ ჩემს ობოლ დისშვილს, წარვაგლენ შენს საქადაგებლად, რათა ახაროს მათ შენი აღდგომა. იქმენ, ქრისტე ღმერთო, ამის თანამგ ზაგრი და მოძღვარი“.

გაემგ ზაგრნენ წმიდა ნინო და ეფესელი ქალი ქალაქ რომში. იქ ნახეს მეფეების ნათესავი ერთი დედოფალი, სახელად რიფსიმე და მისი დედამძუძუ გაიანე, ქალწულთა მონასტერში. ელოდნენ და სურდათ იერუსალიმში ნათლისღება ქრისტეს აღსარებისათვის.

წმიდა ნინო რიფსიმესთან გადავიდა საცხოვრებლად. იმ წელიწადსვე მოინათლნენ რიფსიმე, გაიანე და მათი სახლეული ორმოცდაათი სული, უმრავლესმა მათთაგან წმიდა ნინოს ხელქვეშ მიიღო ნათლისღება და წავიდნენ თავიანთ მონასტერში. მათთან იყო წმიდა ნინო ორი წელი.

იმ დღეებში კეისარმა თავისთვის ლამაზი საცოლის მოსაძებნად გაგ ზაგნა მიძებნელნი. მათ ქალწულთა მონასტერში იხილეს რიფსიმე. გამოჰკითხეს გვაროვნება, რადგანაც არავინ იყო სახით მისი მსგავსი. დახატეს ფიცარზე და გაუგ ზაგნეს. მოეწონა კეისარს, აღივსო სიხარულით და ბრძანა ქორწილი. წარავლინა მოციქულები მთელს თავის საბრძანებელში, რათა ყველანი ძღვენითა და დიდი სიხარულით შეკრებილიყვნენ სამეფო ქორწილში.

როცა ნეტარმა რიფსიმემ, გაიანემ და სხვა წმიდა და ყოვლადქებული ქალებმა იხილეს მათზე მოწეული განსაცდელი, გაიხსენეს უბიწოების აღსარება და ქების ღირსი მარტო-

ბით ცხოვრება, იწყეს ტირილი, ევედრებოდნენ ღმერთს მოწყალებას და ერთობით, ურთიერთგანზრახვით, ფარულად დატოვეს ქვეყანა, ორმოცდაცამეტმა სულმა.

მივიდნენ ლტოლვილები სომხეთის არეებში, დვინში, სომეხ მეფეთა საყოფელში. იქ შევიდნენ მარანში, რომელიც აშენებული იყო ჩრდილო-აღმოსავლეთით. თავს ირჩენდნენ ხელსაქმით.

ხოლო კეისარი აღივსო მწუხარებით, ყველგან გაგ ზაგნა კაცები მათ მოსაძებნად. კეისარის მოციქულები თრდატ სომეხთა მეფესთანაც მივიდნენ, მიართვეს მას კეისრის წიგნი, რომელშიც ეწერა: „თვითმპყრობელი კეისარი სიყვარულით მოგიკითხავ ჩემს ძმასა და თანამოსაყდრე თრდატს. გაუწყებ, რომ მრავალი ვნება გვაქვს ქრისტიანთაგან, სრულიად შეურაცხყოფილია ჩვენი სამეფო უფლება მათი კრებულის მიერ და დაწუნებულია ჩვენი ხელმწიფება მათგან, რამეთუ ისინი ვინმე ჯვარცმულ მკვდარს ემსახურებიან და ძელს თაყვანსცემენ, კაცთა ძვლებს პატივსცემენ, თავიანთი სიკვდილი უფლის დიდებად მიაჩნიათ. არ ეშინიათ ურიების, ურიებს კი ჯვარცმულის ეშინიათ. მეფეებს აგინებენ, ღმერთებს შეურაცხყოფენ, მზის, მთვარისა და ვარსკვლავების ნათლის ძალა არაფრად მიაჩნიათ, არამედ შექმნილად იტყვიან იმ ჯვარცმულის მიერ და ისე მოაქციეს ქვეყანა, რომ ცოლები ქმრებს და ქმრები ცოლებს შორდებიან. თუმცა მრავალი სატანჯველით ამოვწყვიტე, მაგრამ უფრო გამრავლდნენ. შემთხვევა მქონდა მენახა მათთაგან ერთი ახალგაზრდა ქალი და განვიზრახე მისი ცოლად მოყვანა, ხოლო მას მეფის გული სასურველად კი არ მიაჩნდა, არამედ საძაგლად. არაწმიდად შემრაცხეს, ფარულად გაიქცნენ და შენი ქვეყნის საზღვრებში შემოვიდნენ. იცოდე, ძმაო ჩემო, გამოიძიე ისინი, როცა იპოვნი, მოჰკალ, ხოლო მათგან შეცდენილ პირმშვენიერ რიფსიმეს როცა იპოვნი, წარმოავლინე. თუ შენ

ინებებ, შენთვის იგულე, რამეთუ არაგინაა მისი მსგავსი საბერძნეთში. იცოცხლე ღმერთების მსახურებით“.

როცა თრდატმა ეს ბრძანება წაიკითხა კეისრისა, მსწრაფლ იწყო მათი ძებნა და იპოვა ისინი საწნახლის სახლში.

რიფსიმეს ხილვისას გულისთქმით აღივსო და დიდი სიხარულით გაიხარა და განიზრახა მისი ცოლად მოყვანა, რაც არ ისურვა რიფსიმემ. მაშინ აწამა ის და დედამძუძე გაიანე და სხვა მრავალი მათგან, ზოგიერთები დაიძალნენ და ილტვოდნენ.

მაშინ წმიდა ნინო დაიძალა ვარდის ეკალთა შორის, რომელიც ჯერ არ ჰყვოდა იმ დროს, როცა აღმოვიდნენ სულნი წმიდათა მოწამეთანი. იხილა წმიდა ნინომ წმიდა სტეფანეს მსგავსი დიაკონი, ნათლის ოლარით ჩამომავალი, ხელში ეჭირა სასაკმევლე, რომელსაც ასდიოდა სურნელების კვამლი, ცის დამფარველი. მასთან იყო სიმრავლე ზეცის ერისა და მათ შეუერთდნენ წმიდა მოწამეთა სულები. როცა ეს იხილა წმინდა ნინომ, შეჰლაღადა ასე: „უფალო, უფალო, რად დამიტყვებ მე ასპიტა და იქედნეთა შორის“, მაშინ ხმა მოესმა ზევიდან, რომელიც იტყოდა: „ასევე წავიყვანენ, როცა ეგ ეკალი, რომელიც შენს გარშემო არის, სურნელოვან ვარდის ფურცლად იქცევა, ადექ და ჩრდილოეთისკენ წადი, სადაც სამკალი ფრიად არის და მუშაკი კი არ არის“.

და წავიდა იქიდან წმიდა ნინო და მივიდა ორბანთაში, სომხეთის საზღვარზე, იქ დაიზამთრა მრავალი გასაჭირით, და მეოთხე თვეს, რომელიც არის იგნისი, წავიდა და მოიწია ჯავახეთის მთებთან, სადაც შეხვდა გამდინარე დიდ ტბას, რომელსაც ჰქვია ფარაგნა, ხოლო როცა იქით გაიხედა და იხილა ჩრდილოეთის მთები, ზაფხულის ამ დღეებში სავსენი თოვლით და სასტიკი ჰაერით, შეძრწუნდა წმიდა ნინო და თქვა: „უფალო, უფალო, მიიღე სული ჩემი ჩემგან“.

დაჰყო იქ ორი დღე და ითხოვა საკვები მეთევზეთაგან, ამ ტბის მებაღურთაგან. მწყემსებიც იქ იყვნენ და ღამის სამწყსოში ცეცხლი ენთოთ. შესთხოვდნენ თავიანთ ღმერთებს არმაზს და ზადენს, ალუთქვამდნენ მათ შესაწირს, „ოდეს მივიდეთ მშვიდობით“.

წმიდა ნინომ მცირედ იცოდა სომხური ენა, რამეთუ ნიაფორისგან ისწავლა. მწყემსთა შორის სომხურად მოლაპარაკე იპოვა და ჰკითხა: „რომელი სოფლიდან ხართ?“ მან მიუგო და უთხრა: „დაბა ელარბინიდან და საფურცლიდან და ქინძარელნი, რაბატელნი დიდისა ქალაქისა მცხეთისა, სადაც ღმერთნი ღმერთობენ და მეფენი მეფობენ“. და ჰკითხა, თუ „საით არის მცხეთა?“ ხოლო მწყემსმა ასე აუწყა, მდინარე, რომელიც ამ ტბიდან გაედინება, მცხეთაში მივაო.

დაიდო წმიდა ნინომ ლოდი სასთუმლად, დაწვა და დაიძინა ამ ტბის გარდასადინელში. ძილში ჩვენებით მოვიდა ერთი კაცი, ზომიერი სიმაღლისა და ნახევართმოსანი. მან მისცა წმიდა ნინოს ბეჭდით დალუქული წიგნი და უთხრა: „მიართვი ეს მცხეთაში წარმართთა მეფეს“. ხოლო წმიდა ნინომ დაიწყო ტირილი და ვედრება. „უფალო, დედაკაცი ვარ, უცხო და უმეცარი და არც ვიცი მათი ენა, როგორ მივიღე უცხო ქვეყანაში, უცხო ერში?“ მაშინ კაცმა გაუხსნა წიგნი და მისცა წასაკითხად, დაწერილი იყო ლათინურად და ბეჭედი იყო იესო ქრისტესი. ამ წიგნში ეწერა 10 სიტყვა: 1. სადაც იქადაგება ეს სახარება, იქ ითქმება ამ დედაკაცის შესახებ; 2. არც მამაკაცება არის და არც დედაკაცება, არამედ თქვენ ყოველნი ერთი ხართ“ 3. წადით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი და ნათელსცემდით მათ სახელითა მამისათა და ძისათა და წმიდისა სულისათა; 4. ნათელი გამობრწყინდა წარმართებზე დიდებად ერისა შენისა ისრაელისა; 5. სადაც სასუფეველის ეს სახარება იქადაგება, მუნცა ითქმოდეს ყოველსა სოფელსა; 6. ვინც თქვენ მოგისმენთ და შეგიწყნარებთ, მე შემო-

წყნარებს და ვინც მე შემიწყნარებს, ჩემს მომავლინებელს შეიწყნარებს, 7. ფრიად უყვარდა მარიამი უფალს, რამეთუ მარადის ისმენდა მის ჭეშმარიტ სიტყვას; 8. ნუ გეშინიათ მათი, რომელნიც თქვენს ხორცს მოკლავენ, მათ სულის მოკვლა არ შეუძლიათ; 9. უთხრა მარიამ მაგდალინელს იესომ. „წადი, დედაკაცო, და ახარე დათა და ძმათა ჩემთა“; 10. ქადაგებდეთ სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა;

როცა ეს სიტყვები წაიკითხა წმიდა ნინომ, იწყო ვედრება ღვთის მიმართ და გულისხმაჰყო, რომ ზეციდან იყო ეს ჩვენება, თვალნი მიაპყრო ზეცას და მეორე ღღისთვის ითხოვა შეწევნა.

ამის შემდეგ გაჰყვა ტბის მდინარეს და იწყო მისი დინება დასავლეთის მხარეს. შეუდგა ფიცხელ, ძნელ გზას, მრავალი ჭირი ნახა, მხეცების შიში, სანამ არ მიაღწია ადგილს, სადაც წყალმა აღმოსავლეთით იწყო დინება. ამის შემდეგ დაიწყო მისი ლხენა, რამეთუ იპოვა იქ მოგზაური, რომელთანაც ერთად მიაღწია ქართლის სანახებს, ქალაქს, რომელსაც ურბნისი ეწოდება, სადაც იხილა უცხო ხალხი, ღმერთთა მსახური. ცეცხლს, ქვებს, ხეებს ღმერთად თაყვანსცემდნენ, რისთვისაც სული დაუმწუხრდა, შევიდა ებრაელების ბაგინში ებრაული ენისათვის, დაჰყო იქ ერთი თვე და ქვეყანას ეცნობოდა.

ერთ დღეს დაიძრა დიდძალი ხალხი, ამ ქალაქიდან წარმაგალნი დიდ სამეფო ქალაქში, მცხეთაში, სავაჭროდ და ღმერთ არმაზისთვის ზვარაკის შესაწირად. წაჰყვა წმიდა ნინო მათ. როცა ქალაქში მივიდნენ, დადგნენ მოგვთა ხიდთან. ცეცხლისმსახურ ამ ერის შეცდომის ხილვისას სტიროდა წმიდა ნინო მათ წარწყმედასა და თავის უცხოობას.

მეორე დღეს გაისმა საყვირთ ხმა, გამოვიდა ურიცხვი ხალხი ვითარცა ყვავილნი ველისანი და ხმაური ისმოდა საშინელი. მეფე ჯერ კიდევ არ იყო გამოსული. როცა მოვიდა დრო, დაი-

წეს სირბილი და იმალებოდა ყოველი კაცი, შიშისგან საფარველში შერბოდნენ და აჰა, მყისვე გამოვიდა ნანა დედოფალი და ნელ-ნელა მოსდევდა ერი. შეამკეს ყოველი ქუჩა სხვადასხვაფერი სამოსლით. იწყო მთელმა ერმა მეფის ქება. მაშინ გამოვიდა მეფე საზარელი და თვალშეუდგამი ხილვით, წმიდა ნინომ ჰკითხა ერთ ებრაელ ქალს: „რა არის ეს?“ მან უპასუხა: „ღმერთი ღმერთთა არმაზი უხმობს, რომლის გარეშეც სხვა კერპები არარანი არიან“. მყისვე წავიდა წმიდა ნინო არმაზის სახილველად და „ალიგსნენ მთები დროშებით და ხალხით, ვითარცა ველნი ყვავილითა“.

ხოლო წმიდა ნინომ შეასწრო არმაზის ციხეში და დადგა კერპის მახლობლად, ზღუდის ნაპრალთან. ხედავდა მიუწვდომელ და ენით უთქმელ საკვირველებას, თუ როგორ ეშინოდათ მეფეს, მთავრებს და მთელ ერს მათ წინაშე აღმართული კერპებისა. იხილა წმიდა ნინომ, რომ იდგა ერთი სპილენძის კაცი, ტანს ოქროს ჯაჭვი ემოსა, თავზე ოქროს ჩაფხუტი ეხურა, სამხრებიც ოქროსივე ჰქონდა და მოჭედილი იყო ძვირფასი თვლებით. ხელთ ხმალი ეპყრა ვითარცა ელვა და იქნევდა. თუ ვინმე შეეხებოდა, სასიკვდილოდ გაიწირებოდა. ამბობდნენ: „ვაიმე, არ დავაკლო დიდება ამ დიდ ღმერთს არმაზს, ან არ შევცდებ ებრაელებისა და მოგვების მოსმენით, რომელნიც იტყვიან რალაც უცხო ღმერთის შესახებ, არ მიპოვოს რაიმე ბიწი არმაზმა და არ მცეს თავისი მახვილი, რომლისაც ყველას ეშინია“. და შიშით თაყვანისცემდნენ მას.

და ასევე იყო მის მარჯვნივ ოქროს კერპი, სახელი მისი გაცი და მას მარცხნივ ედგა ვერცხლის კერპი, სახელი მისი გაიმ, რომელნიც ღმერთებად მიაჩნდა ქართლის ერს.

მაშინ ტიროდა და ოხრავდა ნეტარი ნინო ღვთის მიმართ ამ ჩრდილოეთის ქვეყნის შეცდომისათვის, რომ ნათელი მათთვის დაფარული იყო და ბნელი უფლობდა მათ. მეფენი და მთავარნი ცოცხლად შთაენთქა ჯოჯოხეთს,

დაეტოვებინათ დამბადებელი, ქვასა და ხეს, სპილენძსა და გამოჭედილ რვალს ღმერთად თაყვანს ცემდნენ.

აღიხილნა ზეცად და თქვა: „უფალო ერთი წმიდა სამებისაგანი კაცად იქმენ და აცხოვნე ყოველი სოფელი, ნუ უგულვებელყოფ ამათ, რამეთუ კაცი-ადამიანი შენი ხატი არის, მოხედე წყალობით ამ ერს, შერისხე სოფლის მპყრობელი, ბნელეთის მთავარი უჩინო სულე-ბი. მიჩვენე მე, უფალო ღმერთო მამისა და დედისა ჩემისაო, მხევალსა შენსა, რათა იხილონ ყოველთა კიდეთა ქვეყნისათა მაცხოვარება შენი, რათა ჩრდილოეთი სამხრეთთან ერთად იხარებდეს და ყოველმა ენამ (ყველა ერმა) მხოლოდ შენ გცეს თაყვანი შენი ძის იესო ქრისტეს მიერ, რომელსაც შეგნის მადლობა და დიდებისმეტყველება“.

როგორც კი დაასრულა ეს ლოცვა წმიდა ნინომ, თვალის ერთ წამისყოფაში ამოვარდა დასავლეთის ქარი, გაისმა საზარელი ქუხილის ხმა, გამოჩნდა სწრაფი ღრუბლები საშინელი ნიშნით, მოიტანა დასავლეთის ნიაგმა მყრალი და ძლიერ ცუდი, მწარე სუნი. ეს რომ იხილა ერის სიმრავლემ, ილტვოდა ყოველი კაცი და ქალი ქალაქისა და სოფლებისაკენ, მიეცათ დრო, რომ ყოველ კაცს შეესწრო თავის საყოფელში და სწრაფად მოიწია ეს რისხვის ღრუბელი, მწარედ სასტიკი და მხოლოდ კერპების საყოფელ ადგილზე მოილო ლიტრის⁶³ ტოლი სეტყვა. დაამსხვრია ეს კერპები და შემუსრა, დაარღვია ზღუდენი სასტიკმა ქარმა და კლდეთა ნაპრალებში ჩაამხო, ხოლო წმიდა ნინო დარჩა მშვიდობით იმ ადგილას, სადაც პირველად იყო შესული.

მეორე დღეს გამოვიდა მირიან მეფე და ყოველი ერი. ეძებდნენ მათ ღმერთებს და ვერ იპოვნეს, რის გამოც შეეშინდათ და შეძრწუნდნენ, იგლოვდნენ და ამბობდნენ: „ქალდეველთა ღმერთი ითრუჯან და ჩვენი ღმერთი არმაზი მტრები არიან, ამან ერთხელ მასზე ზღვა მიაქცია და ახლა მან შური იძია, მის მიერ მოხ-

და ეს“. ხოლო სხვები ამბობდნენ: „რომელი ღმერთის ძალითაც თრდატ მეფე გარეულ ღორად იქცა და იმავე ღმერთის ძალით კვლავ კაცადვე იქმნა, იმ ღმერთმა მოახდინა ეს. რამეთუ სხვა ღმერთი უძლურია ასეთის ქმნად“. ამას ამბობდნენ იმიტომ, რომ თრდატ მეფის ღორად და მერე კაცად გადაქცევის შემდეგ, ქრისტეს ქება-დიდება ქართლში აღარ ითქმოდა ფარულად, რამეთუ ღვთის მადლმა აღმოსავლეთში მოფენა დაიწყო.

რისხვის დღეს, სასტიკი ქარის დაცხრომის შემდეგ, გამოვიდა წმიდა ნინო კლდის ნაპრალიდან, იპოვა ბივრილის თვალი, აიღო და წავიდა კლდის ქიმისაკენ, სადაც იდგა ძველი ციხე. იქ იდგა აკაკის ხე მშვენიერი, მაღალი და რტომრავალი, სადაც იყო ბარტამ მეფის საგრილი და განსასვენებელი. მივიდა ამ ხის ძირას, გააკეთა ქრისტეს ჯვრის ნიშანი და ექვს დღეს აქ ილოცა. მადლობდა ღმერთს და ევედრებოდა, რათა მოეხედა წყალობით შეცდომილი ერისთვის, ესნა ეშმაკისაგან. იყო მეექვსე დღე იმ თვისა, როცა ემანუილმა თაბორის მთაზე მამის ხატი უჩვენა მოციქულების და წინასწარმეტყველების მეთაურებს.

მაშინ მოვიდა ერთი სეფექალი, სახელად შროშანა და იხილა ის ხის ქვეშ, გაუკვირდა, მოიყვანა ბერძნულად მეტყველი ქალი, ჰკითხა მისი გზა, ხოლო წმინდა ნინომ აუწყა და უთხრა ყოველი გზა და საქმე თავისი, გარდა დედის ძმებისა, რამეთუ ტყვედ გააცნო თავი.

მაშინ შეეწყალა შროშანას უცხოებისთვის, აეგსო ცრემლით თვალნი და დააძალა სამეფო სახლში წაჰყოლოდა, ხოლო წმინდა ნინომ არ ინება წასვლა მასთან და წავიდა შროშანა.

ამის შემდეგ მესამე დღეს ჩამოვიდა მტკვარზე და გაემართა მეფის ბაღში, სადაც ამჟამად არის სვეტი იგი ღვთით აღმართული და საკათალიკოსო ეკლესია. როცა მივიდა ბაღის კართან, იხილა მცირე სახლი ბაღის მცველია. შევიდა წმიდა ნინო. იჯდა იქ დედაკაცი, სახელად ანასტოს. როცა დედაკაცმა იხილა ნინო ადგა, მოეხვია და შეიტკბო, როგორც ნაცნობმა, დაბანა

ხელები, სცხო ზეთი, მიართვა პური და ღვინო. დაჰყო მასთან წმიდა ნინომ ცხრა თვე.

ანასტოს და მისი ქმარი უშვილოები იყვნენ და წუხდნენ უშვილობისათვის. წმიდა ნინოს ერგენა: მოვიდა კაცი ნათლისფერი და თქვა: შედი ამ ბაღში, ხეზე აშვებული ვაზია – ბაბილო, ნაძვთა ქვეშ. აილე მიწა ამ ადგილიდან, შეაჭამე მაგათ და ეყოლებათ შვილი“. ჰყო ასე წმიდა ნინომ და უთხრა: „დაუსაბამო ღვთის ძის, ქრისტეს ძალით, რომელიც თანამოსაყდრე არის მამისა და სულისა წმიდისა და რომელიც შენი ხსნისათვის განკაცდა, ჯვარს ეცვა, დაეფლა, აღდგა მესამე დღეს, ამალღდა ზეცად, დაჯდა მამის გვერდით, კვლავ მოვა დიდებით განსასჯელად ცოცხლებისა და მკვდრებისა, მან მოგცეს შენ გულისხმის-ყოფა“. და აუწყა ყოველი გზა ჭეშმარიტი.

მაშინ ცოლ-ქმარმა აღიარა ქრისტე და დაემოწაფნენ ფარულად. წმიდა ნინომ ქალაქის ზღუდის გარეთ იპოვნა მაცვლის ბუჩქი, სადაც ახლა არის ზემო ეკლესიის საკურთხეველი, საეპისკოპოსო. და ის შექმნა თავის საყოფლად. შექმნა ნასხლევისაგან ჯვარი და აღმართა ამ ბუჩქის ქვეშ. მარად ლოცულობდა დღე და ღამე დაუცხრომლად. და ემსახურე-

ბოდა ეს ცოლ-ქმარი. უკვირდათ მისი ღვაწლი, ლოცვა და მღვიძარება.

და მრავალგზის მიდიოდნენ ურიათა უბანში ებრაული ენისა და უფლის კვართის გამოძიებისათვის, რომლის შესახებაც იერუსალიმში მოისმინა ნიაფორისგან, რომ „კვართი უფლისა მცხეთელ ებრაელებს წაუღიათო“. ამისათვის გამოეძიებდა ურიებთან, რომ გაეგო რაიმე კვართის შესახებ.

და იპოვა ერთი ებრაელი მღვდელი, სახელით აბიათარი და უქადაგა მას და მის ასულს სიდონიას ჩვენი უფლის იესო ქრისტეს სახარება. ირწმუნეს და დაემოწაფნენ ისინი და სხვა ექვსი ებრაელი ქალი. და ნათლისღების გარეშე აიღეს წმიდა ნინოს სწავლის უღელი. რამეთუ არა იპოვებოდა მღვდელი, რომელიც ნათელსსცემდა და ფარულად იყვნენ მისი მოწაფენი. კურნავდა და ქრისტეს ძალით საკვირველებებს ჰყოფდა: მრავალი განრღვეული განკურნა.

ასე იმყოფებოდა ქალაქ მცხეთაში სამ წელს. ამ დროს შეიჭრნენ მირიან მეფე და მისი ძმისწული, სპარსთა მეფე, საბერძნეთში, ხოლო კონსტანტინე ბერძენთა მეფემ ქრისტეს ძალით და ჯვრის წინამძღვრობით განდევნა ეს მეფეები და მათი მრავალი მოლაშქრე მოსრა.

თქმული აბიათარ მღვდელისა, რომელიც დაემოწაფა

წმიდასა და ნეტარ ნინოს

„მე, აბიათარ მღვდელი, წილისყრით ვმღვდელობდი იმ წელიწადს, როცა წმიდა და ნეტარი ნინო მოვიდა მცხეთაში. მაშინ მომივიდა წერილი ანტიოქიიდან, ებრაელი მღვდლებისგან, რომელშიც ეწერა: „სამად გაჰყო ღმერთმა ისრაელის სამეფო. ჩვენი წინასწარმეტყველები დაცხრნენ, აღსრულდა ყოველივე და განვიბნინით ყველა ქვეყანაში. რომაელებმა დაიპყრეს ჩვენი ქვეყანა. ვტიროდით ერთურთს, რამეთუ განვარისხეთ შემოქმედი ღმერთი. ახლა კი განიხილე მოსეს წიგნი და ის სიტყვა,

რომელიც დაგვიწერა ჩვენ: „რომელი იტყყს ქუეყანასა ზედა ღმერთად თავსა თყსსა, ძელსა დამოეკიდენ“. ან რომ ავცდენოდით იესო ნაზარეველის სიკვდილს! რამეთუ ვხედავთ, როცა ჩვენი წინაპარი მამები შესცოდებდნენ ხოლმე ღმერთს და დაივიწყებდნენ მას, მაშინ ტყვეობასა და განსაცდელში ხვდებოდნენ, ხოლო როცა მოიქცეოდნენ და შესთხოვდნენ, მაშინ სრულად განშორდებოდნენ ჭირს. ეს შეიდგზის ვიციტ წერილიდან. ხოლო ახლა, რადგანაც ჩვენმა მამებმა ხელი შეახეს იმ მწირი

დედაკაცის ძეს და მოკლეს ის, აიღო ღმერთმა ხელი წყალობისა ჩვენგან და გაჰყო ჩვენი სამეფო, განგვაშორა მის წმინდა ტაძარს და უგულბელყო ჩვენი ერი სრულიად, და იმის შემდეგ გავიდა 300 წელი და მეტიც, აღარ შეისმინა ჩვენი ვედრება და უნდა ვიფიქროთ, რომ ზეცით იყო ის კაცი“.

ამის შემდეგ ვიწყე გამოკითხვა ნინოსგან ქრისტეს შესახებ, თუ ვინ იყო ის და რა მიზეზით იქმნა ძე ღვთისა კაცად. მაშინ აღალო პირი წმიდა ნინომ, როგორც აღმომდინარე წყარომ და იწყო სიტყვა საუკუნითგან. ჩვენს წიგნებს ზეპირ აღმოიტყოდა, გონებადაკარგულს გონიერ-გვეყოფდა, ძმათა ჩვენთა შეგვაბრალებდა და რჯულის ცვალებას დაგვაჯერებდა, სან-

ამ არ ვირწმუნე მისი სიტყვა. იესო ქრისტე-ძე ღვთისა, მისი ვნება და აღდგომა. მისი საშინელი მეორედ მოსვლა და წარმართთა მოლოდინი. მე და ჩემი შვილი მისი განსაწმენდელის საპკურებლის მიღების ღირსი შევიქმენით, იმ წყლის ემბაზისა, რომელსაც ნატრობდა დავით და ვერ ეღირსა. და მესმა მე ახლისა რჯულისა, საგალობლისა, რომელსაც ნატრობდა დავით. ღირს ვიქმენით ღვთის ძის-ქრისტეს სისხლისა და ხორცის ზიარებისა, ტკბილ არს გემოს-ხილვა ქვეყნის ცოდვათათვის შეწირული კრავისა. და ასე ინებე, უფალო, განსვლა ჩემი ხორციდან. და კვლავ მრავალი სასწაული იხილა ჩემმა თვალებმა წმიდა ნინოს მიერ აღსრულებული ჩვენს დღეებში.

თქმული მისივე, აბიათარ მღვდელისა, კვათისათვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი

„მე, აბიათარ მღვდელი, მოგიხრობთ იმ ამბავს, რომელიც მეუწყა და ჩემი ყურით მოვისმინე მამისა და დედისაგან და წიგნიდანაც ვიცი, რამეთუ მათაც მშობლებისა და პაპებისაგან მოთხრობით და სმენით იცოდნენ, რომ როცა ჰეროდე მეფობდა იერუსალიმს, მაშინ გვესმა. „იერუსალიმი სპარსელებმა დაიპყრეს“, რის გამოც იქმნა გლოვა და წუხილი ქართველი ებრაელებისა, მცხეთის მკვიდრთა, ბოდელი მღვდლებისა, კოდისწყაროელი მწიგნობრებისა, სობის კანანელთა თარგმანთა — ესენი ყველანი მოემზადნენ სალტოლველად, ხოლო რამდენიმე დღის შემდეგ მოვიდა ხმა ნუგეშისცემისა, რომ „სპარსელები დასაპყრობად კი არ მოვიდნენ იერუსალიმში, არამედ იარაღის ნაცვლად მოჰქონდათ სამეფო ოქრო, მური — ავადმყოფობის მსწრაფლ მკურნალი, და გუნდრუკი საამო სურნელებისა. და ეძებდნენ ვინმე ახალშობილ ყრმას, დავითის ძეს. იპოვეს ერთი, მწირი დედაკაცისაგან შობილი უდროოდ და უადგილო ადგილას. და

ესენი ამ ყრმის თაყვანისცემისთვის მოვიდნენ და მას შესწირეს ძღვენი იგი“. ეს რომ გაიგეს, იქმნა დიდი სიხარული ყოველთა ზედა ჰურიათა ქართველთა.

ამის შემდეგ, როცა გავიდა 30 წელი, მაშინ მოწერა ანა მღვდელმა იერუსალიმიდან ჩვენს მამათამამას — ელიოზს, რომ ის, რომლისთვისაც სპარსთა მეფეები ძღვენით მოვიდნენ, გაიზარდა, უკვე ასაკშია და თავის თავს უწოდებს ღვთის ძეს. მოდით ყველანი მის სიკვდილზე, რათა აღესრულოს მოსეს მცნება“. და წავიდა აქედან ელიოზ მღვდელი, ჩემი მამათა მამა, მოხუცებული კაცი და ჰყავდა მას დედა ელია მღვდლის ტომისგან და ერთი და ევედრებოდა ელიოზს დედამისი ასე: „წადი, შვილო, მეფის მოწოდებით და რჯულის წესის თანახმად, ხოლო რასაც ისინი განიზრახავენ, ნუ შეუერთდები ცნობიერად, რამეთუ იგი არის სიტყვა წინასწარმეტყველთა და იგავი ბრძენთა“. წავიდნენ ელიოზ მცხეთელი და ლონგინოზ კარსნელი და იქ დაესწრნენ უფლის ჯვარცმას.

ხოლო როცა დამსჭვალეს უფალი და კვერთხით დაჰკრეს სამსჭვალს, აქ ელიოზის დედას მოესმა, იკივლა და თქვა. „მშვიდობით, მეფობაო ჰურიათაო, რამეთუ მოჰკალით თქვენი მაცხოვარი და იქმენით შემოქმედის მკვლელი. ვაი, ჩემს თავს, ამაზე წინ რად არ მოგვეკვი, რომ ჩემს ყურებს არ მოესმინათ“. და ასე შეისვენა (გარდაიცვალა).

ხოლო უფლის კვართი წილად ხვდათ მცხეთელებს. წამოიღო ელიოზმა და მოიტანა მცხეთას. და მოეგება მისი დაი ცრემლიანი. მოეხვია ყელზე თავის ძმას, გამოართვა იესოს სამოსელი, მიიკრა მკერდზე და სული განუტევა ამ სამი ტკივილით. ქრისტეს სიკვდილისათვის, დედისა და ძმისთვის, რომელიც ეზიარა უფლის სისხლს.

მაშინ ამ საკვირველებამ დიდად შეაშფოთა მცხეთა, გაუკვირდა თვით დიდ ადერკი მეფეს, ხალხის სიმრავლესა და მთავრებს. მოეწონა ადერკი მეფეს ეს სამოსელი, მაგრამ საკვირველებისგან ზარდაცემული და შეშინებული იყო. არ ინება გამოლება მკვდრის ხელიდან, რომელსაც მაგრად და სურვილით ჩაეკრა სამოსელი. ელიოზმა დამარხა თავისი და, მას ხელთ ჰქონდა სამოსელი უფლისა. ეს ადგილი სად არის, უფალმა იცის.

მრავალი წლის შემდეგ ადერკი მეფის ძმისწულმა არმაზაელმა მოიძია ეს სამოსელი ებრაელებთან და ვერ იპოვა, რამეთუ აუწყეს ყოველი, რაც იყო. არავინ იცის, სად არის ეს ადგილი, იციან მხოლოდ, რომ არის ლიბანიდან ჩამოტანილი და მცხეთას დარგული და გაზრდილი ნაძვის მახლობლად“. მრავალგზის ბრძანა დედამან ჩვენმა წმიდა ნინომ, რომ მოგვეძია ეს სამოსელი, მაგრამ მასაც უთხრეს: „ეს ის ადგილია, სადაც კაცთა ენა არ დადუმდება ღვთის საგალობლად“.

და ესეც მეუწყა მამაჩემისგან, რომ არის სხვაც: საღმრთო ძალით შემოსილი ორმაგი ხალენი ელიასი ამ ქალაქში“. ელიოზის სახლი იყო ქალაქის დასავლეთით, მოგვთა ხიდს იქით.

იმ დღეებში მრავალგზის იხილა ჩვენება წმიდა ნინომ, თითქოსდა მოდიოდნენ ცის ფრინველები შავი ფერისანი, შევიდოდნენ მდინარეში, განიბანდნენ, განსპეტაკდებოდნენ და აღვიდოდნენ ბაღში, მაღლარი ვაზის (ბაბილო) ყურძენს შეჭამდნენ, ყვავილებს მოძოვდნენ და ასე სურვილით წმიდა ნინოსთან მივიდოდნენ, თითქოსდა მისი იყო ის ბაღი, შემოუდგებოდნენ მშვენიერი ჟივილით გარშემო. ეს უთხრა წმიდა ნინომ თავის მოწაფე სიდონიას, აბიათარის ასულს, ხოლო სიდონიამ უთხრა წმიდა ნინოს: „უცხოვ და ტყვეთა მხსნელო ტყვეო, იცი, რომ შენს მიერ მოვიდა ეს ახალი დრო, შენს მიერ ისმის ის ძველი ამბავი, მამათა ჩვენთა ნაქმარი: სისხლის დათხევა იმ ზეციური კაცისა, რაც საფუძვლად დაედო ებრაელების სირცხვილს, მთელ ქვეყანაზე კიდითკიდემდე განბნევა, მათი მეფობის დაცემა, წმიდა ტაძრის წართმევა, უცხო ერის მოწოდება მათი დიდების მათთვის მისაცემად“. იერუსალიმ, იერუსალიმ, იერუსალიმ, როგორ გაგიშლია ფრთები და შემოიკრებ შენი ფრთების ქვეშ ცისკიდურის ყველა ერს. აჰა, აქაც მოსულა ეს დედაკაცი, რომელიც შეცვლის ამ ქვეყნის ყოველ წესს“. და უთხრა წმიდა ნინოს – „ეს შენი ჩვენება ის არის, რომ ეს ადგილი შენს მიერ იქცევა სამოთხედ“.

საბერძენეთიდან მეფე კონსტანტინეს მიერ დამარცხებული მირიან მეფის მოსვლამდე წმიდა ნინომ განცხადებულად დაიწყო ქრისტეს რჯულის ქადაგება, გამოაჩინა ვაზის ნასხლევის ჯვარი და მით იქმოდა დიდ საკვირველებას: წამლის გარეშე განრღვეული განკურნა ჯვრის შეხებით. მასთან ერთად ქადაგებდნენ მისი მოწაფეები, რომლებიც თავდაპირველად ფარულად დაემოწაფნენ — შვიდი ებრაელი ქალი: სიდონია, აბიათარის ასული და სხვა ექვსი, ბაღის მცველი ცოლ-ქმარი და აბიათარ მღვდელი – ახალი პავლე, რომელიც უშიშრად და დაუცხრომლად ქადაგებდა ქრისტეს რჯულს. ის დიდი მცოდნე იყო ძველი

რჯულისა. ახალი რჯული ისწავლა წმიდა ნინოსგან და ნინოზე უფრო მეტად უხსნიდა ყოველ კაცს ჭეშმარიტ რჯულს.

მაშინ აღიძრნენ ებრაელები და სურდათ ქვით ჩაექოლათ აბიათარი, ხოლო მან, მეფემ, მიაგლინა მსახური და გადაარჩინა აბიათარი სიკვდილს, რამეთუ მირიან მეფეს ჰქონდა სურვილი ქრისტეს რჯულისა. მას ესმოდა ქრისტეს რჯულის სასწაული საბერძნეთსა და სომხეთში და არ აბრკოლებდა წმიდა ნინოს და მისი მოწაფეების ქადაგებას. მაგრამ ებრძოდა ეშმაკი, უჩინო მტერი, და არ აღიარებდა ქრისტეს აღმსარებლობას, ხოლო ნანა დედოფალი უფრო გულფიცხელი იყო და შეურაცხყოფდა მათ ქადაგებას.

წმიდა ნინო ლოცულობდა დაუცხრომლად თავის საყუდელში, მაყვლის ქვეშ. გაცეზულნი იყვნენ მისი ლოცვითა და მღვიძარებით. ეუცხოებოდათ ეს საქმე. დაიწყეს მისი გამოკითხვა, ის აუწყებდა ძველ და ახალ წიგნებს, განაბრძნობდა უგუნურებს და უგულისხმოებს და მათ გულში ნერგავდა ქრისტეს სიყვარულს.

და ასე იყო სამ წელს, განცხადებულად ქადაგებდა ქრისტეს და მრავალი დაიმოწაფა. მაშინ იყო ერთი ყმაწვილი, მძიმედ სნეული. მიმოჰქონდა იგი დედამისს კარდაკარ, რათა ეპოვნა ვინმე მცოდნე კურნებისა. მაგრამ ვერ იპოვა მკურნალი და უთხრეს: აღარაფერი ეშველება მაგ ყმას. ეს ქალი იყო წარმართი და გულფიცხი. სძაგდა ქრისტიანული სჯული, უშლიდა სხვებსაც წმიდა ნინოსთან მისვლას, მაგრამ როცა სასოწარკვეთილებას მიეცა სხვა მკურნალთაგან, მივიდა წმიდა ნინოსთან, დავარდა მის წინაშე და ევედრებოდა ყრმის განკურნებას. მაშინ უთხრა წმიდა ნინომ: „კურნებას, რომელიც ადამიანისგან არის, მე არ ვყოფ, ხოლო ღმერთმა ჩემმა – ქრისტემ განკურნოს ეს ყრმა, რომელიც ყველასგან განწირულია“.

კილიკზე ლოცულობდა ხოლმე წმიდა ნინო, მასზე დაადებინა ყრმა და დაიწყო ღმერთის

მიმართ ვედრება. მაშინვე განიკურნა ის ყრმა, გამოჯანმრთელებული მისცა დედამისს. ხოლო ყრმის დედამ აღიარა ქრისტე და თქვა: „არ არის სხვა ღმერთი, გარდა ქრისტესი, რომელსაც ქადაგებს ნინო“, და დაემოწაფა წმიდა ნინოს, შეუდგა მის კვალს და აღიდებდა ღმერთს.

ნანა დედოფალიც ძლიერ დასნეულდა. ვერაფერს განკურნა იგი, თუმცა, ყველა ხელოვანმა მკურნალმა სცადა თავისი წამლები. ულონონი და სასოწარკვეთილნი იყვნენ. აუწყეს დედოფალს, რომ „რომაელი ტყვე დედაკაცის ლოცვით, რომელსაც ნინო ჰქვია, მრავალნი სნეულნი განიკურნენ“. მაშინ უბრძანა თავის მსახურებს, რათა მოეყვანათ ნინო. მივიდნენ დედოფლის მსახურები და იპოვეს ნინო მაყვლის ბუჩქის ქვეშ, მეექვსე ჟამს⁶⁴ ლოცულობდა. უთხრეს დედოფლის ბრძანება, ხოლო წმიდა ნინომ უთხრა: „არა მაქვს ბრძანება (ნება), რომ მივიდე იქ, სადაც ჩვენი შგება არ არის, თვითონ დედოფალი მოვიდეს ჩემს საყოფელში და ჭეშმარიტად განიკურნება ქრისტეს ძალით“. მსახურებმა უთხრეს წმიდა ნინოს ნათქვამი დედოფალს. მაშინ დედოფალმა ბრძანა: „შემიმზადეთ საწოლი და მიმიყვანეთ მასთან“. საწოლით წაიყვანეს მსახურებმა, მისმა ძემ რევიმ და ერის სიმრავლემ.

როცა მივიდნენ წმიდა ნინოს სამყოფელთან, დადეს დედოფალი საგებელ კილიკზე. დაიწყო წმიდა ნინომ ლოცვა და ვედრება ღვთის მიმართ.

მოილო ჯვარი, რომელიც ჰქონდა, შეახო თავზე, ფეხებსა და მხრებზე ჯვრისსახედ და მაშინვე განიკურნა და ადგა გამოჯანმრთელებული, ირწმუნა ქრისტე და თქვა: „არ არის სხვა ღმერთი, ქრისტეს გარდა, რომელსაც ქადაგებს ეს ტყვე დედაკაცი“. და იმ დროიდან გაიხადა ის მეგობრად და თავის შინაურად. მარად ჰკითხავდა და გამოწველილვით გამოეძიებდა ქრისტეს რჯულს. ასწავლიდნენ წმიდა ნინო, აბიათარი – ახალი პავლე და მისი ასული სიდონია. მორწმუნე გახდა დედოფალი და ცნო ჭეშმარიტი ღმერთი.

გამოჰკითხა მეფემ დედოფალს, თუ როგორ განიკურნა მექსეულად. მოუთხრო დედოფალმა, რაც იქმნა მასზე, თუ როგორ განიკურნა წამლის გარეშე ლოცვით და ჯვრისშეხებით. ამ სასწაულის მხილველი ერის სიმრავლე ამოწმებდა დედოფლის სიტყვებს.

მაშინ განკვირდა მირიან მეფე, დაიწყო გამოძიება ქრისტეს რჯულისა, მრავალგზის ჰკითხა ურიაყოფილ აბიათარ მღვდელს ძველი და ახალი რჯული. ნებროთის წიგნშიც, რომელიც ჰქონდა მირიან მეფეს, იპოვა ერთი ადგილი: გოდოლის აშენების დროს ზეციდან გაისმა ხმა ნებროთის მიმართ: „მე ვარ მიქაელ, ღმერთის მიერ დადგენილი აღმოსავლეთის მთავრად. გადი მაგ ქალაქიდან, რამეთუ ღმერთი ფარავს მაგ ქალაქს. უკანასკნელ ჟამს მოვა მეუფე ცისა, რომლის ხილვაც შენ გნებავს. მისი შიში განაქარვებს ამქვეყნიურ სიტკბოს. მეფენი მეფობას დატოვებენ და სიგლახაკეს დაუწყებენ ძებნას. ის გიხილავს ჭირში და გიხსნის შენ“. მაშინ გულისხმბა-ყო მირიანმა, რომ ძველი და ახალი წიგნები ემოწმებოდნენ და ნებროთის წიგნიც ამტკიცებდა. და მას გაუჩნდა სურვილი ქრისტეს რჯულისა, მაგრამ ებრძოდა უჩინო მტერი და აბრკოლებდა ქრისტეს აღიარებისგან, გულში იმედს იტოვებდა კერპებისას და ცეცხლისას.

მუდამ ევედრებოდა დედოფალი ქრისტეს აღსარებისათვის. დედოფლის მოქცევის შემდეგ მეფე ორი წელი ორგულობდა. ამ დროს წმიდა ნინო ერს ასწავლიდა დაუცხრომლად, მაგრამ არავის ეუბნებოდა: „ვინ ვარ და საიდან მოვედი“, არამედ ტყვეს უწოდებდა თავის თავს.

ამის შემდეგ სპარსელი მთავარი მოგვი სახელად ხუარა, დასწულდა და სიკვდილის პირს იყო. ის იყო მირიან მეფის ნათესავი. შეევედრნენ წმიდა ნინოს ნანა დედოფალი და მეფე. მეფე მის საქმეს ცოტა ეჭვით უყურებდა, ამიტომაც უთხრა წმიდა ნინოს: „რომელი

ძალით მკურნალობ შენ? ან არმაზის ასული ხარ, ან ზადენის შვილი. უცხოეთიდან მოხვედი, ამათ შეევედრე და მოგცეს წყალობა, მოგანიჭეს კურნების ძალა, რათა გეარსება უცხო ქვეყანაში. დიდებულ არიან უკუნისამდე. ხოლო შენ იყავი ჩვენთან, როგორც ჩვენი შვილი, ამ ქალაქში პატივცემული. მაგრამ ნუ იქადაგებ რომაელთა შეცდომილ რჯულს და ნურც იტყვი, რამეთუ ეს დიდი და სოფლის მპყრობელი ღმერთები, მზის მომფენელი, წვიმის მომცემელი და ყოველი სულიერი არსების გამომზრდელი ქართლის ღმერთები არმაზი და ზადენი, ყოველივე დაფარულის გამომძიებელნი, ჩვენი მამების ძველი ღმერთები გაცი და გაიმ — ისინი უნდა სწამდეთ ადამიანებს. თუ განკურნავ ამ მთავარს — გაგამდიდრებ და მცხეთის მკვიდრ-მოქალაქეობას მოგცემ, დაგაყენებ არმაზის მსახურად. მართალია, მაშინ ჰაერიოთა და სეტყვით შეიმუსრნენ, მაგრამ ის ადგილი უძლეველია. ეს ქართველთა არმაზი და ქალდეველთა ღმერთი ითრუჯან მარადი მტრები არიან. ამან მასზე ზღვა მიაქცია და მან კი ასეთი ურვა მოაწია, როგორადაც არის ქვეყნის მპყრობელთა ჩვეულება, და შენთვის საკმარისი იყოს ეს ბრძანება“. მიუგო ნეტარმა ნინომ: „ქრისტეს სახელით და მისი დედის ვედრებით მოავლინოს შენზე ღმერთმა — ცისა და ქვეყნის შემოქმედმა, ყოველი დაბადებულის დამბადებელმა, თავისი მრავალმოწყალეებისგან მაღლის ერთი ნაპერწკალი, რათა იცნო და გულისხმბა-ჰყო ცის სიმაღლე და მზის ნათელი, ზღვის სიღრმე და ქვეყნის სიგრცე. იცოდე, მეფევ, ვინ მოსავს ცას ღრუბლით და ქუხს ჰაერში, იძვრის ქვეყანა მისი სიმძაფრით. არის მეხთა ტეხა და მის კვალზე ცეცხლი აღევზნება მისი გულისწყრომით. იცოდე, რომ ღმერთი არის ცაში. თავად ის უხილავია ყოველივე დაბადებულისგან, გარდა მისი ძისა, რომელიც მისგან გამოვიდა და ქვეყნად მოვიდა როგორც კაცი, რომელმაც აღასრულა ყოველივე, რისთვისაც იყო

მოსული და აღვიდა ზეცაში მამასთან და იხი-
ლა დაუსაბამო, რომელიც მალაა და მდა-
ბალთა ხედავს. მალე მოგხედავს ღმერთი,
რამეთუ არის ამ ქალაქში ერთი სასწაული:
სამოსელი ღმერთის ძისა და თქვეს, ელიას
ხალენიც აქ არისო და მრავალი სასწაულია,
რომელსაც ღმერთი გამოაჩენს. ახლა კი მე შენს
მთავარს განგკურნავ ქრისტე ღმერთის ძალით
და მისი ვნების ჯვრით, როგორც დედოფალი
განგკურნე სენისგან“.

თქმული სიღონია დედაბაცისა, რომელმაც

ინილა და აღჴირა...

ერთ ზაფხულის დღეს, 20 ივლისს, შაბათს,
გავიდა მეფე მუხრანისაკენ სანადიროდ. ამ
დროს უჩინო მტერმა — ეშმაკმა, გულში ჩაუგ-
დო კერპებისა და ცეცხლის სიყვარული. გაიხ-
სენა მსახურება კერპებისა და ისურვა მახვილით
ამოწყვეტა ყველა ქრისტიანისა. უთხრა მეფემ
თავის ოთხ თანამზრახველს: „ღირსნი ვართ,
რომ ჩვენმა ღმერთმა ბოროტი გვიყოს, რად-
განაც აღარ ვემსახურებით მას და მივუშვით
თავის ნებაზე გრძნეული ქრისტიანი მქადაგე-
ბლები თავიანთი რჯულის საქადაგებლად ჩვენს
ქვეყანაში. ისინი გრძნეულებით აკეთებენ
საკვირველებას. ახლა ასეთია ჩემი განზრახვა,
ბოროტად გავწყვიტოთ ყველა თაყვანისმცე-
მელი ჯვარცმულისა, და უმეტესად ვემსახ-
უროთ ქართლის მპყრობელ ღმერთებს, ვამხ-
ილოთ დედოფალი ნანა, ჩემი ცოლი. მოვანა-
ნიებინოთ და დავატოვებინოთ ჯვარცმულის
რჯული. თუ არ დამემორჩილება, დავივიწყებ
მის სიყვარულს და სხვებთან ერთად წავრწ-
ყმიდავ მასაც“. დაეთანხმნენ მისი თანამზრა-
ხველები, რადგანაც მათაც ამ საქმის შესრულე-
ბა მსურვალედ უნდოდათ, ადრევე სურდათ,
მაგრამ ვერ აცხადებდნენ.

ხოლო მეფემ მოვლო სანახები მუხრანისა,
ავიდა თხოთის მალალ მთაზე, რათა მოეხილა

და მიჰგვარეს მას ის მთავარი, მოვიდა დედ-
ოფალიც ბალში ნაძვის ქვეშ, დააყენა აღმოსავ-
ლეთით, ააწვეინა ხელები და ათქმევინა სამგ-
ზის: „განგმორები შენგან, ეშმაკო, და შევუდგე-
ბი ქრისტესა ღმერთის ძესა“. ტიროდა ნინო და
შესთხოვდა ღმერთს, შეწვევოდა ამ კაცს. მოწა-
ფეები მასთან იყვნენ იქ ერთი დღე და ორი ღამე.
და სწრაფად გავიდა მისგან სული ბოროტი და
დაემოწაფნენ ნინოს თავიანთი სახლით და ერთი
და აღიდებდნენ ღმერთს.

კასპი და უფლისციხე. განვიდა მთის თხემზე.
შუა სამხრობისას დაბნელდა მზე მთაზე და
იქმნა როგორც ღამე, ბნელი, უკუნი. დაიპყ-
რო სიბნელები არენი და ადგილნი. განშორდ-
ნენ ერთმანეთს ჭირისა და ურვის გამო. დარჩა
მეფე მარტო, იარებოდა მთათა და მალრანთა
შეშინებული და შეძრწუნებული. დადგა ერთ
ადგილას, გადაეწურა იმედი თავის სიცოცხ-
ლისა და როცა მოვიდა ცნობაზე, განიზრახა
გულში: „აჰა, შევთხოვე ჩემს ღმერთებს და ვერ
გპოვე ღმერთმა. ახლა ჯუარცმულს, რომელ-
საც ქადაგებს წმიდა ნინო და კურნავს მისით,
არ შეუძლია ჩემი ხსნა ამ ჭირისაგან? რამეთუ
ცოცხლად ვარ ჯოჯოხეთში და არ ვიცი მთე-
ლი ქვეყანა დაიქცა, თუ მხოლოდ ჩემთვის იქმნა
ეს. ახლა თუ მარტო ჩემთვის არის ეს ჭირი,
ნინოს ღმერთო, განმინათლე ეს ბნელი და
მიჩვენე ჩემი სამყოფელი და ვალიარებ შენს სახ-
ელს, აღვმართავ ჯვრის ძელს და თაყვანს ვცემ
მას. ავაშენებ ჩემთვის სალოცველ სახლს და
ვიქნები მორჩილი ნინოსი რომაელთა
რჯულზე“.

ყოველივე ეს რომ წარმოთქვა, განათდა და
გამობრწყინდა მზე. ჩამოქვეითდა ცხენიდან
მეფე, დადგა იმავე ადგილას, განიპყრნა ხე-
ლნი აღმოსავლეთით და თქვა: „შენ ხარ ღმერ-

თი ყოველთა ზედა ღმერთთა და უფალი ყოველთა ზედა უფალთა, ღმერთი, რომელსაც ნინო იტყვის. საქებელია შენი სახელი ყოველი დაბადებულისგან ცის ქვეშ და ქვეყანაზე, რამეთუ შენ მიხსენი ჭირისგან და განმინათლე ბნელი. აჰა, ვცნობ. რამეთუ გინდა ჩემი ხსნა, ლხენა და შენთან მიახლება. კურთხეულო უფალო, ამ ადგილას აღვმართავ ძელის ჯვარს, რომლითაც იდიდება შენი სახელი და მოიხსენიება ეს სასწაულებრივი საქმე უკუნისამდე“.

დაისწავლა ეს ადგილი და წამოვიდა. იხილეს ნათელი და შეუერთდა გაბნეული ხალხი. მეფე კი ღაღადებდა. „მიეცით ნინოს ღმერთს დიდება, რამეთუ ის არის საუკუნითგან ღმერთი და მხოლოდ მას შეენის დიდება უკუნისამდე“.

ნანა დედოფალი და ყოველი ერი გავიდა მეფის მისაგებებლად, რამეთუ ესმათ პირველად დაღუპვა, ხოლო შემდეგ მშვიდობით მოსვლა, მიეგებნენ ქინძარასა და ღმერთს. ხოლო ნეტარი ნინო ლოცულობდა მწუხრს მაყვლოვანში მისი ჩვეულებისამებრ. ჩვენ მასთან ვიყავით ორმოცდაათი სული. როცა მოვიდა მეფე,

იძვროდა ქალაქი და მაღალი ხმით ღაღადებდა მეფე: „სად არის ის უცხო დედაკაცი, რომელიც არის დედაჩემი და მისი ღმერთი ჩემი მხსნელია“. და როცა უთხრეს: „აქ, მაყვლოვანშია და ლოცულობს“, მივიდა თვით მეფე და მთელი ლაშქარი, ჩამოსდა მეფე ცხენიდან და უთხრა ნინოს: „ახლა ღირსი ვარ შენი ღმერთის და ჩემი მხსნელის სახელის აღიარებისა“. წმიდა ნინომ ასწავლა, აღმოსავლეთით ეცათაყვანი და ეღიარებინა ქრისტე ძე ღვთისა.

მაშინ გრგვინავდა და ტიროდა ყოველი კაცი, როცა ხედავდნენ მეფესა და დედოფალს ცრემლოვანთ. მეორე დღეს მირიან მეფემ წარავლინა მოციქული საბერძნეთში კონსტანტინე ბერძენთა მეფის წინაშე. მასვე გაატანა ნინოს წიგნი ელენე დედოფალთან. და აუწყეს ყოველივე სასწაული მირიანისა ქრისტესმიერი, რომელიც მცხეთაში მოხდა და ითხოვეს სასწრაფოდ მღვდელნი ნათლისღებისთვის. ხოლო წმიდა ნინო და მისი მოწაფეები უქად-აკებდნენ ერს დღე და ღამე დაუცხრომლად და უჩვენებდნენ ჭეშმარიტ გზას.

თქმული მისივე ეპლესიის აღშენებისათვის

როცა მეფე და მთელი ერი ქრისტიანობას დაეწაფა მღვდლების მოსვლამდე, უთხრა მეფემ წმიდა ნინოს: „მსურს სასწრაფოდ ავაშენო ღვთის სახლი, სად ავაშენო?“ უთხრა წმიდა ნინომ: „სადაც მეფეთა გონება მტკიცება“. უთხრა მას მეფემ: „მიყვარს მე შენი მაყვლოვანი, იქ მნებავს ჩემი გონებით, მაგრამ ასე არ ვყოფ და არ მოვერიდები სამეფო ბაღს, ამ ნაძვთა სიმაღლეს, ამ ბაბილოს ნაყოფიერებასა და ყვაველთა სურნელებას, რამეთუ ჩვენება, რომელიც იხილე შენ, შავფრთიანი ფრინველების განბანა წყლით, ბრწყინვალედ განსაუტაკება და დასხდომა მათი ამ ბაღის ხეებზე, მათი ტკბილხმოვანება, — ჭეშმარიტად,

ეს ხორციელი წარმავალი ბაღი შეგვეცვლება საუკუნო სამოთხედ. აქ აღვაშენოთ ღვთის სახლი, ჩვენ სალოცველად, საბერძნეთიდან მღვდლების მოსვლამდე“.

სასწრაფოდ მოიღო ძალი. ასწავლიდა ხუროებს, მოჰკვეთეს ის ნაძვი და ამ ნაძვისგან შეამზადა ეკლესიის შვიდი სვეტი. ძელებით ააშენეს კედელი და აღმართეს ექვსი სვეტი თავიანთ ადგილებზე, ხოლო უდიდესი სვეტის აღმართვა. რომელიც საკვირველი იყო სახილველად და გამზადებული იყო შუა ეკლესიის შესადგმელად, ვერ შეძლეს. აუწყეს მეფეს, რომ ადგილიდანაც ვერ დაძრეს ეს სვეტი. მაშინ მოვიდა მეფე ერის სიმრავლით, მოიტანეს

მრავალღონე მანქანები. სიმარჯვითა და ხალხის სიმრავლის ძალით შეეცადნენ აღმართვას და ვერ შეძლეს. გაკვირვებული იყო მეფე და ხალხი და ამბობდნენ: „რა არის ეს?“ როცა მოსალამოვდა: წავიდა მეფე თავის სახლში, ფრიად შეწუხებული, ხოლო წმიდა ნინო და თორმეტი მისი მოწაფე ქალი დადგნენ სვეტთან. ხოლო სანატრელი იგი გოდებდა ამ სვეტზე და ადენდა თავის ცრემლს.

შუალამისას გადმოიქცა ორივე მთა — არმაზი და ზადენი, თითქოს ჩამოირღვნენ და დააყენეს ორივე წყალი: და მტკვარმა გადმოხეთქა და მიჰქონდა ქალაქი. გაისმა საზარელი ტყეებისა და გოდების ხმა. და აგრეთვე არაგვი გარდამოსდა ციხეზე და შეიქმნა საზარელი გრგვინვა. შეეშინდათ ქალებს და ილტვოდნენ. ხოლო წმიდა ნინო ღაღადებდა: „ნუ გეშინათ, დანო ჩემო, მთანი აქვე არიან, წყალნი აქვე დიან, და ხალხს, ყველას სძინავს. ხოლო ეს თითქოსდა მთები რომ დაიძრნენ, მართალი ჩვენებაა, რამეთუ ურწმუნოების მთანი დაირღვნენ ქართლში, ხოლო წყალი რომ დადგა, კერპებისადმი შეწირული ყრმების სისხლი შეწყდა. ხოლო ტყეების ხმა ეშმაკთა სიმრავლე არის, რამეთუ იგლოვენ თავსა თვისსა, რომელნიც ამ ადგილებიდან გაიქცნენ ძალითა მალლისა და ქრისტეს ჯვარით. ილოცეთ ღვთის მიმართ“. და მაშინვე დაცხრა ის ხმა და იყო არარა.

და დადგა წმიდა ნინო, განიპყრო ხელნი და დაიწყო ლოცვა ღმრთის მიმართ და ამბობდა: „რათა არ დაბრკოლდეს ეს საქმე, რომლისთვისაც წარმართულია მეფე“. და კვლავ, მამლის ყვილამდე ქალაქის სამივე კარს დასცა ზარი ძლიერმა ლაშქარმა. დაღეწეს კარნი და აღივსო ქალაქი სპარსთა ლაშქრით, და გაისმა ხმა შიშისმომგვრელი, ყვილი და კვლა, და აღივსო ყოველი ადგილი სისხლით და მოვიდა სიმრავლე მახვილით და შეძახილებით. შიშისგან ხორცი დადნებოდა და განილია სული მათი. ტიროდნენ თავიანთ ნათესავეებს. ისმო-

და ძლიერი ხმა: „მეფე სპარსთა, მეფეთ-მეფე ხუარან-ხუარა ბრძანებს: ყოველი ებრაელი განარინეთ პირისაგან მახვილისა“. ეს რომ მომესმა, შევოგულდით მე და ათნივე ჩემთან მყოფნი, და მოახლოებულნი იყვნენ მახვილოსანნი ჩვენს გარემოს, სცემდნენ და კლავდნენ.

და გაისმა ძლიერი ხმა — „მირიან მეფე მოკლესო“. გაიხედა მხნე მოღვაწემ და თქვა: „ეს, რომელიც ყივის, ვიცი, ახლა დიდად გაჭირვებულია და ვმადლობ ღმერთს, რომ ეს ნიშანი არის მათი წარწყმედისა, ქართლისა ცხოვრებისა და ამ ადგილის დიდებისა“, და გვანუგეშებდა, როგორც ხელოვანი მოძღვარი, ჭეშმარიტი მოძღვარი და მოციქული ქრისტესი.

მიუბრუნდა ამ მომავალ ხალხს და უთხრა: „სად არიან მეფენი სპარსთანი ხუარა და ხუარან-ხუარა? საბასტანით გუშინ გამოხვედით, ვითომ მალე მოხვედით და დიდი ლაშქარი ხართ, ძლიერად დაღეწეთ ეს ქალაქი და მახვილი დაეცით. ქარსა და ნიავს გაჰყევით ბნელით ჩრდილოეთისკენ, მათა და კედართა. აჰა, მოვიდა, რომლისგანაც თქვენ ილტვით“. და განძრა ხელი ჯვრისსახედ და მეყსეულად უჩინო იქმნა ყოველი და დადუმდა გარემო. ქალები შეჰნატროდნენ მას და ადიდებდნენ ღმერთს.

ცისკრისუამს მიერულა ყველა ქალს, ხოლო მე, სიდონია, მღვიძარე ვიყავ. ის იდგა ხელგანპყრობით და აჰა, ნეტარს, ზედ მოადგა ერთი ჭაბუკი სრულიად ნათლით შემკობილი, შებლარდნილი ცეცხლის ზეწრით და თქვა რაღაც სამი სიტყვა. ხოლო ის დაეცა მიწაზე. ჭაბუკმა ხელი მოჰკიდა სვეტს, აღმართა და წაიღო მალა. მე გაკვირვებული მივეახლე მას და ვუთხარი: „დედოფალო, რა არის ეს?“ ხოლო მან მიპასუხა: „მოიდრიკე თავი ქვეყნად“ და ტირილი დაიწყო. მცირე ხნის შემდეგ ადგა და ამაყენა, განვშორდით ამ ადგილს. და ქალებმაც იხილეს ეს სვეტი, ცეცხლის სახით ჩამოდიოდა. მიუახლოვდა თავის ხარისხს — მონაკვეთი ნაძვის ძირს.

რიჭრაჟისას ადგა მეფე, ურვისგან შეწუხებული. გახედა ბაღს და დაწყებულ ეკლესიას. იხილა ნათელი, როგორც ელვა აღწეული ცაში მისი ბალიდან. სირბილით და მკვირცხლად მოდიოდა მისი სახლის სიმრავლე და ქალაქის ხალხი მასთან ერთად. მათ საკვირველება იხილეს — ნათელით გაბრწყინებული სვეტი ჩამოდიოდა თავის ადგილზე თითქოსდა ზეციდან. და დადგა თავის ხარისხზე და დაემყარა მას კაცთაგან ხელის შეუხებლად. ნეტარი იყო ის ჟამი, რამეთუ ამ დროს შიშითა და სიხარულით აღივსო ქალაქი მცხეთა. დიოდა ცრემლთა მდინარენი მეფეთა, მთავართა და მთელი ერისა. სულთქმით აღიდებდნენ ღმერთს და ნატრობდნენ ნეტარ ნინოს, და იმ დღეს დიდი სასწაულები ხდებოდა.

პირველად მოვიდა ერთი ებრაელი, შობიდან ბრმა, მიეახლა სვეტს, აეხილა მაშინვე თვალები. აღიდებდა ღმერთს. მეორედ ყრმა სეფეწული მოიყვანეს, ამაზასპანი, რვა წლისა. საწოლით მოიტანა დედამისმა. სარწმუნოებით დადო საწოლი ნათლის სვეტის წინ. ევედრებოდა ნინოს: „მოხედე, დედოფალო, სიკვდილს მიახლოებულ ამ ჩემს ძეს, რამეთუ ვიცი, ღმერთი ღმერთთა ის არის, რომელსაც შენ ემსახურები და ჩვენ გვიქადაგებ“. მაშინ წმიდა ნინომ შეახო ხელის სვეტს, დაადო ყრმას და თქვა: „გწამდეს იესო ქრისტე, ძე ღმრთისა, ყველა კაცის სიცოცხლისათვის ამ ქვეყნად ხორციელად მოსული, განიკურნე ამიერიდან და აღიდებდე მას, ვისმა ძალამაც განგკურნა“. და უცებ აღდგა ყრმა, როგორც უტკივნეული. დაეცა შიში მეფესა და ხალხს. სწეულები მოდიოდნენ და განიკურნებოდნენ, სანამ მეფემ არ შექმნა საბურველი ძელისა სვეტის გარშემო და დაფარა ხედვისგან. ასევე ეხებოდა ხალხი მის სართულს და იკურნებოდა. სწრაფად დაიწყო მეფემ და განასრულა ეკლესია ბაღში.

როცა მირიან მეფის მოციქულებმა მიაღწიეს ბერძენთა მეფის კონსტანტინეს წინაშე, მოუთხრეს ყოველივე რაც იქმნა. მაშინ აღივ-

სო სიხარულით მეფე და დედამისი ელენე დედოფალი: პირველად იმისთვის, რამეთუ მადლი ღვთისა მოეფინებოდა ყველა ადგილს და მათ ხელქვეშ ნათელს-იღებდა ყოველი ქართლი. ხოლო შემდგომ უხაროდათ, რამეთუ დარწმუნდნენ, რომ მირიან მეფე სრულებით ჩამოშორდა სპარსელებს და მტკიცედ მიიღო მათი სიყვარული. აღიდებდნენ და ჰმადლობდნენ ღმერთს. გამოგზავნეს მღვდელი ჭემმარიტი იოვანე ეპისკოპოსად და მასთან ორი მღვდელი და სამი დიაკონი. მისწერა მირიანს კონსტანტინე მეფემ წიგნი ლოცვისა და კურთხევისა, ღმერთის მადლობისა. გამოგზავნეს ჯვარი და მაცხოვრის ხატი და მასთან დიდი სიმდიდრე. ხოლო ელენე დედოფალმა მოწერა წიგნი ქებისა და ნუგეშინისცემისა.

მოვიდნენ იოვანე ეპისკოპოსი, მასთან ერთად მღვდლები, დიაკვნები და მოციქულები მცხეთაში. აღივსნენ სიხარულით მეფე, დედოფალი და მთელი მათი ხალხი, რამეთუ სურვილი ჰქონდა ყველას ნათლისღებისა. მაშინ სწრაფად გაუგზავნა მეფე მირიანმა ბრძანება ყველა ერისთავს, სპასალარებს და ყოველ სამეფო პირს მის წინაშე მისასვლელად. სწრაფადვე მოვიდნენ ყველანი ქალაქში. მაშინ ნათელილო მეფემ წმიდა ნინოს ხელქვეშ, შემდეგ დედოფალმა, მათმა შვილებმა მღვდლებისა და დიაკვნების ხელქვეშ. შემდეგ აკურთხეს მდინარე მტკვარი. ეპისკოპოსმა შეამზადა ერთი ადგილი, მოგვთა ხიდთან, მოგვთა კარის სიახლოვეს, სადაც იყო ელიოზ მღვდლის სახლი, იქ ნათელს-ცემდა თითოეულ წარჩინებულს, და ეწოდა ამ ადგილს მთავართა სანათლო. ხოლო მის ქვემოთ მდინარისვე პირას ორგან, ორი მღვდელი და დიაკვნები ნათელსცემდნენ ხალხს. აწყდებოდა ხალხი ერთმანეთს და ევედრებოდნენ მღვდლებს, რათა პირველად ის მოენათლა. ასე ესწრაფოდა ნათლისღებას ყველა.

ასეთი სახით ნათელ-ილო მთელმა ხალხმა და ქართლის სიმრავლემ. არ მოინათლნენ მხ-

ოლოდ კავკასიელი მთიულები და არც მოვიდნენ ამ ნათლის მოფენაზე, არამედ დარჩნენ სიბნელეში რამდენიმე ხანს. და მცხეთელი ებრაელებიც არ მოინათლნენ, ბარნაბიანები (ბარნაბას სახლი) მოინათლნენ და ჭეშმარიტ ქრისტიანებად იქცნენ. ამისთვის მეფის წინაშე დიდნი გახდნენ, უბოძა მათ დაბა, რომელსაც ჰქვია ციხედიდი. ასევე არ მოინათლა ფეროზი, სიძე მირიან მეფისა, რომელსაც ჰქონდა მირიან მეფისგან მიცემული რანი ბარდავამდე. არც მისმა ერმა მიიღო ნათელი, არამედ მხოლოდ ხორციელად ემსახურებოდნენ მეფეს.

მაშინ გაგზავნა მირიან მეფემ ეპისკოპოსი იოვანე და მასთან ერთად ერთი წარჩინებული კონსტანტინე მეფესთან და ითხოვა ნაწილი ძელისა ცხოვრებისა, რომელიც იმჟამად აღმოეჩინა ღვთისმოყვარე ელენე დედოფალს. ითხოვა მრავალი მღვდელი, რათა მიეგლინებინა ყოველ ქალაქსა და ადგილზე და მოენათლათ ხალხი, რომ მონათლულიყო ქართლის ყოველი სული. ასევე ითხოვა ქვითხურონი ეკლესიების აშენებისთვის. როცა მივიდნენ კონსტანტინე მეფის წინაშე, სიხარულით უბოძა ნაწილი ძელისა ცხოვრებისა და ის ფიცარი, რომელზედაც იყო დამსჭვალული უფლის ფეხები, აგრეთვე სამსჭვალნი ხელებისა. წარმოგზავნა მღვდელნი და ხურონი ფრიად მრავალნი, რამეთუ კონსტანტინე მეფემ მისი მეფობისას ააშენა წმიდა ეკლესიები. მისცა განძი ეპისკოპოს იოვანეს და უბრძანა: „სადაც საჭიროდ მიიჩნევ ქართლში, იქ აღაშენე ეკლესიები ჩემს სახელზე და ეს სიმდიდრე დაამკვიდრე ქართლის ქალაქებში“.

და წამოვიდა ეპისკოპოსი და მასთან ერთად მირიანის მოციქული, მივიდნენ იმ ადგილას, რომელსაც ჰქვია ერუშეთი. დატოვა იქ ხუროები ეკლესიის ასაშენებლად, დატოვა განძი, უფლის სამსჭვალნი და წამოვიდა. და აგრეთვე წუნდაში დატოვა ხუროები და განძი, ეკლესიის დაწყებისას წამოვიდა, მოვიდა მანგლისში, აქაც დაიწყო ეკლესიის შენება და დატოვა უფლის ფიცარი.

მაშინ შეწუხდა იმისთვის მირიან მეფე, რომ პირველად სამეფო ქალაქში არ მოვიდნენ, არამედ სხვა ქალაქებსა და ადგილებში დაიწყეს ეკლესიის შენება და დატოვეს ნაწილები. მივიდა წმიდა ნინო მეფესთან და უთხრა: „ნუ სწუხნარ, მეფეო, რამეთუ ასე სჯობია, სადაც მივიდნენ, დათესეს ღვთის სახელი. არის ამ ქალაქში სამოსელი უფლისა“.

მაშინ მოიყვანა მეფემ აბიათარ მღვდელი და მასთან ერთად მრავალი ებრაელი და გამოიკითხა მათგან უფლის კვართისათვის, ხოლო მათ მოუთხრეს ყოველივე, რომელიც ზემოთ წერია. მაშინ აღაპყრო ხელი მირიან მეფემ და თქვა: „კურთხეულ ხარ, შენ უფალო, იესო ქრისტე, ძეო ღვთისა ცხოველისაო, რამეთუ თავიდანვე გინდოდა ჩვენი ხსნა ეშმაკისაგან და მისი ბნელი ადგილისაგან, ამისთვის შენი წმინდა სამოსელი წარმოეცა წმინდა ქალაქ იერუსალიმიდან, შენი ღვთაების არმცოდნე ებრაელებისგან და მოგვეცა ჩვენ, უცხო ერს“.

მეფე და მთელი ქალაქი განმტკიცდებოდა ქრისტიანობაში. დაიწყეს ხუროებმა ზღუდის გარეთ ეკლესიის შენება, წმინდა ნინოს საყოფელ მაყვლოვანში, სადაც ახლა არის საეპისკოპოსო ეკლესია. მაშინ თქვა წმინდა ნინომ: „კურთხეულ არს უფალი იესო ქრისტე და მამა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. რომელმაც მოაგლინა წმინდა სიტყვა მისი ზეცის სიმაღლიდან, ძლიერი ტახტისგან გამოსული ქვეყნად, მდაბლად შობილი დაღვთის თესლისგან, დედაკაცისგან მხოლოდშობილისა წმინდისა და უბიწოისა. ჩვენი ცხოვრების მიზეზი, რომელმაც ცის ქვეშ ყველაფერი გაანათლა და მორწმუნენი აცხოვნა, რომელიც იშვა როგორც კაცი, ნათელი ყოველთა, მამა ღმერთის ხატი და ვითარცა ვინმე სულის მსახურმა ნათელ ილო წყლისაგან და სულისაგან და ჯვარს ეცვა, დაეფლა და აღდგა მესამე დღეს, და აღხდა სიმაღლესა მამისა თანა, და კვლავ მოვა დიდებით, რომელსაც შეგნის ყოველივე დიდება, პატივი და თაყვანისცემა მამით და სულით წმიდით“.

ქართლის მოქცევის დროს იდგა ერთი ხე კლდის ბორცვზე, შეუვალ ადგილას, ეს ხე იყო ფრიად მშვენიერი. და საკვირველება ამ ხისგან ის იყო, რომ ისარცემული ნადირი, რომელიც მივიდოდა და შეჭამდა ამ ხის ფოთოლს ან თესლს, აღარ მოკვდებოდა, თუნდაც სასიკვდილოდ დაჭრილი ყოფილიყო. ეს ძლიერ აკვირვებდა პირველ წარმართებს. აუწყეს ეპისკოპოსს იოვანეს ამ ხის შესახებ. ხოლო ეპისკოპოსმა თქვა: „აჰა, ჭეშმარიტად, ეს ქვეყანა თავდაპირველადვეა შენახული ღვთისგან თავის მსახურად, რამეთუ ღმერთისგან აღმოცენდა ეს ხე, ამ დროისათვის შენახული, რამეთუ ახლა მოეფინა ღმერთის მადლი ქართლს, და ამ ხისგან ჯერ არს პატიოსანი ჯვრის შექმნა, რომელსაც თაყვანს სცემს ქართლის მთელი სიმრავლე“.

და წავიდნენ რევ, ძე მეფისა, ეპისკოპოსი და ხალხის სიმრავლე. მოჰკვეთეს ეს ხე და თავის რტოებიანად წამოიღეს და მოჰქონდა ათათეულ კაცს, ზეზე რტოებით და ფოთლებითურთ, შემოიტანეს ქალაქში, ზამთრის დროს, როცა სხვა ყოველი ხე ხმელი იყო, ხოლო ეს ფოთოლდაუცვენელი, სურნელოვანი და სახილველად მშვენიერი. და ძირზე დააყენეს ეკლესიის კარებთან, სამხრეთით, სადაც უბერავდა ნელი ნიაგი და შლიდა მის ფოთლებს, ძრავდა მის რტოებს და მისი ხილვა მშვენიერი იყო, როგორც გვსმენია – ალვის ხისა.

ეს ხე მოჰკვეთეს 25 მარტს, პარასკევს, და იდგა ასე 37 დღე. და არ შეიცვალა ფერი მისმა ფოთლებმა, იდგა თავის ძირზე, წყაროს თავთან, ვიდრე არ შეიმოსა ყველა ხე ფოთლით, ხოლო ნაყოფის გამომღებელი ხეები – ყვავილით.

მაშინ, 1-ელ მაისს, შექმნეს ჯვარი, 7 მაისს აღმართა მეფის ხელის დადებით ქალაქის მთელმა ხალხმა, და აჰა, ზეციდან ჩამოვიდა ცეცხლის ჯვარი და როგორც ვარსკვლავთ-

გვირგვინი დაადგა ეკლესიას განთიადამდე. გარიჟრაჟისას მისგან გამოვიდა ორი ვარსკვლავი, ერთი წავიდა აღმოსავლეთით და ერთი დასავლეთით. და ის თვითონ (ვარსკვლავგვირგვინი) ასევე ბრწყინვალედ ნელ-ნელა გადავიდა არაგვზე და დადგა კლდის ბორცვზე, ზემო მხარეს, იმ წყაროს სიახლოვეს, რომელიც წმიდა ნინოს ცრემლებმა აღმოაცენა და იქიდან ამალღდა ზეცად. და ასე მრავალგზის იხილა მთელმა ხალხმა მაცხოვარება ღვთისა ჩვენისა. მაშინ გამოჰკითხეს წმიდა ნინოს, თუ რა არის, რომ ერთი ბრწყინვალე ვარსკვლავი აღმოსავლეთით მიდის, მეორე კი დასავლეთით, და თქვა მან. „განავლინეთ კაცი მალალ მთებზე აღმოსავლეთით კახეთის მთამდე და დასავლეთით ამ ქალაქის სანახებამდე, როცა გამობრწყინდებიან ის მთიები, ნახონ, თუ სად დადგებიან და იქ აღემართოს ჯვრები იესო ქრისტესი“.

მაშინ ჰყო მეფემ ეგრე. ეს დღე იყო პარასკევი და შაბათი თენდებოდა. მოხდა იგივე სასწაული, როგორც პირველად. მეორე დღეს მოვიდნენ დასავლეთში გაგზავნილები, რომელნიც იდგნენ ქვაბთა თავზე და მოუთხრეს მეფეს, რომ „გამოვიდა ის ვარსკვლავი, ამალღდა და მიიწია თხოთის მთაზე, კასპის გადასასვლელთან, დადგა ერთ ადგილს და სრულებით გაუჩინარდა“.

ასევე მოვიდნენ კახეთის მთიდან და თქვეს: „ვიხილეთ ვარსკვლავი ჩვენსკენ მომავალი და დაადგრა დაბა ბოდს კუნეთისას“. მაშინ უბრძანა ნეტარმა ნინომ: „წაიღეთ ორი ჯვარი, და აღმართეთ ერთი თხოთს, სადაც გაგიმხილა ღმერთმა თავისი ძალა და ერთი მიეც სალომეს ქრისტეს მხევალს, აღმართოს უჯარმის ქალაქში, რამეთუ ბოდში არის ერის სიმრავლე. ბოდის დაბა იქნება ღვთის სათნო ადგილი“. ჰყვეს ეგრე, როგორც ბრძანა დედოფალმა. ხოლო ზეციური სასწაულის ჩვენებით ეს პატიოსანი ჯვარი მცხეთაში დატოვეს.

მივიდნენ ბორცვის ქვეშ, წყაროსთან ათიეს ღამე, ილოცეს ღმერთის მიმართ, ნეტარი ნინო ცრემლით აზავებდა წყაროს, და იყო კურნებანი და დიდი სასწაულები. მეორე დღეს ავიდნენ კლდეზე, მოვიდა ნეტარი ნინო ბორცვზე, დავარდა ქვებზე, ტიროდა, და მასთან ერთად მეფეები, მთავრები და ყოველი სიმრავლე ერისა, ისე რომ მთები ექოს აძლევენ. და დაადო ხელი ქვას და უთხრა ეპისკოპოსს: „მოდი, რამეთუ შენდა ჯერ არს, და დასწერე ჯვარი ამ ქვას“. და მან ჰყო ეგრე და იქ აღიმართა ის ჯვარი დიდებით მეფეთაგან, დაიჩოქა ურიცხვმა ხალხმა და თაყვანისცეს ჯვარს და აღიარეს ჯვარცმული ჭეშმარიტად ძედ ღვთისა ცხოველისა, და ირწმუნეს სამეზბით დიდებული ღმერთი.

ხოლო დიდი მთავრები არ განშორდნენ წმიდა ეკლესიას, ნათლის სვეტს და ცოცხალ ჯვარს, რამეთუ ჰხედავდნენ უზომო სასწაულებს და მიუთხრობელ კურნებებს. აღდგომის დღესასწაულის კვირა დღეს მირიან მეფემ და მთელმა მცხეთამ შესწირეს შესაწირავი და ეს დღე განაწესა ჯვრის მსახურებად, აღდგომის დღესასწაული, ყოველმა ქართლმა დღევანდლამდე. რამდენიმე დღის შემდეგ სული წმიდის მოფენიდან იხილეს სასწაული დიდად საშინელი, ოთხშაბათ დღეს ნათლის სვეტი ჯვრის სახით დაადგა ამ ჯვარს და თორმეტი ვარსკვლავი მის გარშემო გვირგვინის სახით. ხოლო ის ბორცვი აკმევდა სურნელებას. ხედავდნენ ამ სასწაულს ყოველნი და მრავალი უღმერთთაგანი მოიქცა და მოინათლა იმ დღეს. ხოლო ქრისტიანები კიდევ უფრო მორწმუნენი გახდნენ და აღიდებდნენ ღმერთს. მერე კვლავ იხილეს ჯვრის სხვა სასწაული – მზეზე შვიდჯერ უბრწყინვალესი ნათელი დაადგა ჯვარს თავზე და ღვთის ანგელოზები აღვიდოდნენ და გარდამოვიდოდნენ მასზე, ვითარცა ღუმელში ნაპერწკლები.

ხოლო ის ბორცვი ძლიერ იძროდა. ამ სასწაულის დაცხრომისას ძვრაც წყდებოდა.

იხილეს ეს სასწაული, გაუკვირდა ყველას, უფრო და უმეტესად აღიდებდნენ ღმერთს. ამ სასწაულს ხალხი ხედავდა შიშით და ძრწოლით. მოდიოდნენ გულმოდგინედ თაყვანისსაცემად.

ამ დროს მეფის ძეს, რევს, ჰყავდა სასიკვდილოდ სნეული პატარა შვილი. მართო ის ჰყავდა. მოიყვანა და დადო ჯვრის წინაშე და ცრემლით თქვა: „თუ მიბოძებ ამ ყრმას ცოცხალს, ავაშენებ ლუსკუმას (ბუდეს) შენს საყოფელად“. მაშინვე განიკურნა ის ყრმა, გაცოცხლდა და განკურნებული წაიყვანა. მერე მოვიდა თავისი აღნათქვამის აღსასრულებლად და მისცა მადლი დიდი სიხარულით და გულმოდგინედ ააშენა მცხეთის ჯვრის ლუსკუმა რევმა, მეფის ძემ. ყოველწლიურად მოდიოდა და აღასრულებდა აღნათქვამ მსხვერპლს. მის შემდეგ უფრო მოდიოდნენ უძღურნი და სნეულნი და იკურნებოდნენ, სიხარულით აღიდებდნენ წმინდა ჯვარს. იყო ერთი, ორივე თვალით ბრმა, ჭაბუკი. იჯდა ის ქრისტეს ჯვრის წინ და მეშვიდე დღის შემდეგ აეხილა თვალები, ხედავდა და აღიდებდა ღმერთს. მერე იყო ვინმე დედაკაცი, უკეთური სულისგან მარად გვემული რვა წლის მანძილზე, ისე, რომ ძალი და გონება წართმეული ჰქონდა, თავის სამოსელს ხევდა. როცა მოიყვანეს და პატიოსან ჯვარს ამთხვიეს, მეთორმეტე დღის შემდეგ განიკურნა და თავისი ფეხით წავიდა, აღიდებდა ღმერთს და თაყვანისცემდა პატიოსან ჯვარს. იყო ასევე ერთი მცირე ყრმა, უცებ დაეცა და მოკვდა. აიღო დედამისმა და დადო ჯვრის წინ მკვდარი, დილიდან საღამომდე დედამისი ტირილით ლოცულობდა ჯვრის წინ, სხვები ეუბნებოდნენ: „წაიღე, დედაკაცი, და დამარხე, რამეთუ მკვდარია, ნულარ აჩერებ“. ხოლო მან არ წარიკვეთა სასოება, არამედ უფრო და უმეტესად საწყალობლად ტიროდა და ლოცულობდა. ხოლო საღამო ჟამს ყრმა მოსულიერდა, თვალი აახილა და მეშვიდე დღის შემდეგ განიკურნა. გაცოცხლებული წაიყვანა ყრმა დედამისმა და აღიდებდა ღმერთს. ხოლო როცა

ინილეს სასწაულები და კურნებანი ყოვლად წმინდისა ჯვარისა, მრავალი უშვილო მიდიოდა, ითხოვდნენ შვილიერებას და მრავალშვილიანები ხდებოდნენ, შესაწირავენ და მადლს აძლევდნენ. არა მარტო მოსულები იღებდნენ კურნებას, არამედ ისინიც, რომელნიც შორიდან ლოცულობდნენ, მაშინვე მისი შეწევნით იღებდნენ მადლს და მადლობის შესაწირავად მოდიოდნენ.

წიგნი, რომელიც მისწავსა რომის პატრიარქმა და ბრანჯთა მეფემ ნინოს, მეფე მირიანს და ქართლის ერს

ამ დღეებში მოუვიდა წიგნი რომის პატრიარქისაგან წმიდა ნინოს, მეფეს და ქართლის მთელს ერს. მოავლინა ბრანჯი დიაკონი ქების შესასხმელად და კურთხევის მისაცემად, ნეტარი ნინოსგან ლოცვის წასაღებად და მისი მადლის საზიარებლად.

მას ჰქონდა ასევე ბრანჯთა მეფის წიგნი წმიდა ნინოსთან, რამეთუ მამამისისგან მიეღო ნათელი ბრანჯთა ქვეყანას. გაგებული ჰქონდათ იერუსალიმსა და კონსტანტინეპოლში ეს ყოველივე, რომ სიმართლის მზე მოეფინა ქართლის ქვეყანას. ამისთვის სანატრელი წიგნი მოუწერა, რათა ეუწყებინა მისთვის სასწაულები სვეტისა და მაცულოვანის კურნების ძალა. ყოველივე მოისმინა და იხილა ბრანჯმა დიაკონმა, რაც მომხდარიყო მცხეთაში და გაკვირებული აღიდებდა ღმერთს. წაიღო წიგნები და წავიდა.

მაშინ უთხრა მეფემ წმიდა ნინოს და ეპისკოპოსს: „მნებაგს, რათა იძულებით, მახვილით მოვაქციოთ მთიულეები და ჩემი სიძე ფეროზი, დაფუმონოთ ისინი ღვთის ძეს და ვათაყვანოთ პატიოსან ჯვარს“. მაშინ უთხრეს: „არა ბრძანებულ არს უფლისგან მახვილის აღება, არამედ სახარებით და პატიოსანი ჯვრით ვუჩვენოთ ჭეშმარიტი გზა, მიმყვანი საუკუნო ცხოვრებასთან. ღვთის მადლმა გა-

მრავალი უღმერთონიც კი, ჭირში ჩაცვენილნი, როგორც კი შესთხოვდნენ წმიდა ჯვარს, მაშინვე შორდებოდათ ჭირი და მოდიოდნენ ჯვრის სამთხვევად, სასწრაფოდ იწოდებოდნენ და აღიდებდნენ პატიოსან ჯვარს. პატიოსანი ჯვრის ძალით იკურნებოდნენ პირადი სატანჯველისგან, მოდიოდნენ სავედრებლად და იკურნებიან დღევანდელ დღემდე და აღიდებენ მამას, ძეს და სული წმინდას.

ნანათლოს სიბნელე მათ გულებში“. და წავიდნენ წმიდა ნინო, ეპისკოპოსი იოვანე და მათ გაატანა მეფემ ერთი ერისთავი. მოვიდნენ და დადგნენ წობენს, მოუხმეს მთიულეებს, პირუტყვის სახის კაცებს, ჭართალელებს, ფხოველებს, წილკნელებს და გუდამაყრელებს. უქადაგეს მათ ქრისტიანთა ჭეშმარიტი რჯული, საუკუნო ცხოვრებასთან მიმყვანი, ხოლო მათ არ ინებეს ნათლისღება. მაშინ მეფის ერისთავმა მცირედ წარმართა მახვილი მათზე და ძლევით შემუსრა მათი კერპები.

იქიდან გადავიდნენ და ჟალეთს დადგნენ, უქადაგეს ერწო-თიანეთელებს. მათ შეიწყნარეს და ნათელ-ილეს, ხოლო ფხოველებმა დატოვეს თავიანთი ქვეყანა და გადავიდნენ თუშეთში. სხვა მთიულთა უმრავლესობა არ მოიქცა, დაუბძიმა მათ ხარკი მეფემ, როცა არ ინებეს ნათლისღება, ხოლო უკანასკნელ ჟამს, მათი ნაწილი მოაქცია აბიბოს ნეკრესელმა ეპისკოპოსმა და ზოგიერთნი მათგანნი დარჩნენ წართობაშივე დღემდე.

ხოლო წმიდა ნინო წავიდა რანისკენ ფეროზის მოსაქცევად. მივიდა კუხეთში, დაბა ბოდში და დაჰყო იქ რამდენიმე დღე. მოდიოდნენ მასთან კახეთიდან. აღიარა მისი სწავლა ერის სიმრავლემ. დასნეულდა იქ. გაიგო ეს რევ, მეფის ძემ და მისმა ცოლმა სალომემ, რომელნიც

ცხოვრობდნენ უჯარმაში, მივიდნენ ნინოსთან. აცნობეს მეფესა და დედოფალს, მათ გაგზავნეს ეპისკოპოსი იოვანე ნინოს წამოსაყვანად. მაგრამ წმიდა ნინო არ დაემორჩილა, მაშინ წავიდა თვით მეფე და ხალხის სიმრავლე.

ხედავდა ხალხი მის სახეს როგორც ზეციის ანგელოზის პირს. მის სამოსელს ბოლო ნაწილებს აცლიდნენ, იღებდნენ და სარწმუნოებით ემთხვეოდნენ. გარშემო მსხდომ ყველა დედოფალს თვალთაგან ცრემლი დიოდა მოღვაწე მოძღვრისა და სწეულთა ხელოვანი მკურნალის განშორების გამო.

სალომე უჯარმელი და პეროჟავრი სივნიელი, მათთან ერისთავები და მთავრები, ჰკითხავდნენ: „თუ ვინა ხარ ან საიდან მოხვედი ამ ქვეყანაში ჩვენს მაცხოვრად? სად აღიზარდე, დედოფალო, გვაუწყე ჩვენ შენი საქმე. რატომ ამბობ ტყვე ვარო, ტყვეთა მხსნელო და სანატრელო, რამეთუ შენგან გვისწავლია, რომ იყვნენ წინასწარმეტყველები ღვთის ძის უწინარეს, შემდგომ თორმეტი მოციქული, სხვა სამოცდაათნი. ჩვენში არავინ მოაფლინა ღმერთმა შენს გარდა და როგორ იტყვი, ტყვე ვარო და როგორა ხარ უცხო“. მაშინ დაიწყო სიტყვის თქმა წმინდა ნინომ და თქვა: „სარწმუნოების ასულნო, ჩემო მახლობელო დედოფლებო, გხედავთ თქვენ როგორც იმ პირველ ქრისტიან ქალებს, გნებავთ ჩემი გზის ცნობა, გლახაკი მხევლისა. ახლა გაუწყებთ, რომ მისულია ჩემი სული ჩემს ხორცთან და მეძინება მე დედაჩემის ძილით საუკუნოდ, მაგრამ აიღეთ თქვენი საწერლები და დაწერეთ ჩემი გლახაკი და უდები ცხოვრება, რათა იცოდნენ თქვენმა შვილებმა თქვენი სარწმუნოება, ჩემი შეწყნარება, ღვთის სასწაულები, რომელნიც უხილავთ“.

მაშინ სწრაფად აიღეს საწერლები სალომე უჯარმელმა და პეროჟავრი სივნიელმა. დაიწყო სიტყვის თქმა წმინდა ნინომ და ისინი წერდნენ. მოუთხრო ყოველივე, რაც ჩვენ ზემოთ დავწერეთ, ცხოვრება ამ წმინდისა და ნეტარ-

ისა და შეჰვედრა მეფეს იაკობ მღვდელი, რათა იოვანეს შემდეგ იყოს ის ეპისკოპოსი. მაშინ იოვანე ეპისკოპოსმა სწირა და აზიარა წმიდა ნინო ქრისტეს სისხლით და ხორცით. შეავედრა თავისი სული ცის მეუფეს, მისი ქართლში მოსვლიდან მეთოთხმეტე წელს, ქრისტეს ამალლებიდან სამას ოცდათვრამეტ წელს დასაბამიდან წელთა ხუთიათას რვაას ოცდათვრამეტს.

შეიძრა ორივე ქალაქი, მცხეთა და უჯარმა, და ყოველი ქართლი ნინოს მიცვალებისას. იქ მივიდნენ და დამარხეს ძლევით შემოსილი მისი გვამი იმავე ადგილას – კუხეთს, დაბა ბოდში, რამეთუ იქ ითხოვა თვით მეფისგან დაფლვა. სიმდაბლისათვის ქმნა ეს, რადგანაც ეს ადგილი სახელგანთქმული არ იყო. მწუხარე იყო მეფე და ყველა წარჩინებული იქ მისი დაფლვის გამო, მაგრამ მცნებისა და ანდერძის ასრულებისთვის დაფლეს იქ. როცა აღესრულა ეს ყოველივე, ღვთით განბრძნობილმა მირიან მეფემ განამტკიცა წმინდა სამების და ყოველივეს დამბადებელი ღვთის სარწმუნოებაზე ყოველი ქართლი და ჰერეთი. მაშინ კონსტანტინე მეფემ გამოგზავნა მძევალი – მირიანის ძე ბაქარი დიდი განძით და მოსწერა ასე: „მე, კონსტანტინე მეფე, თვითმპყრობელი, ცათა მეუფის ახალი მონა, პირველად ეშმაკისაგან დატყვევებული და მერე გამოსხნილი დამბადებლის მიერ, გწერ შენ, ღვთივ განბრძნობილს და ჩემსავით ახალნერგ მორწმუნე მეფე მირიანს. იყოს შენთან მშვიდობა და სიხარული, ვინაიდან იცან სამება ერთარსება, ღმერთი დაუ-საბამო ყოვლისა დამბადებელი, აღარ მინდა მე შენგან მძევალი, არამედ საკმარისია ჩვენს შორის შუამდგომლად ქრისტი, ძე ღმრთისა, ჟამთა უპირველეს შობილი, რომელიც განკაცდა ჩვენი ხსნისათვის, და მისი პატიოსანი ჯვარი, რომელიც მოცემული გვაქვს საწინამძღვროდ მის გულით მოსაგებს. დამბადებელი ღვთის შუამდგომლობით ვიყოთ ჩვენ ძმებივით, სიყვარულით. შენი შვილი

შენთვისვე მომინიჭებია, იხილე და გაიხარე და ღმერთისგან მოვლინებული მშვიდობის ანგელოზი იყოს შენთან მარადის. დამბადებელმა ღმერთმა განდევნოს შენი საზღვრებიდან ეშმაკი“.

მოვიდნენ მირიან მეფის ძე ბაქარი და მეფე კონსტანტინეს მოციქული მცხეთაში. აღივსნენ სიხარულით მირიან მეფე და დედოფალი ნანა და აღიდებდნენ ღმერთს.

მაშინ მირიან მეფემ განასრულა საეპისკოპოსო ეკლესიაც, აღასრულა მისი წლისთავის დღესასწაული მრავალი დიდებით. მირიან მეფის მოქცევიდან ოცდამეხუთე წელს მოკვდა მისი ძე, რევი, სიძე თრდატ სომეხთა მეფისა, რომელსაც მამის სიცოცხლეშივე მიეცა მეფობა.

დაფლეს თავის მიერ აშენებულ აკლდამაში. იმავე წელს დასნეულდა მირიან მეფე და აღესრულა. მოიყვანა თავისი ძე ბაქარი და ცოლი ნანა და უთხრა ნანას: ...აჰა, მე წავალ, საიდანაც მოვედი, ვმადლობ მრავალმოწყალე ღმერთს, ცისა და ქვეყნის დამბადებელს, რომელმაც ეშმაკისგან დატყვევებული მიხსნა

ჯოჯოხეთის პირისგან და ღირსმყო მარჯვენით მისსა.

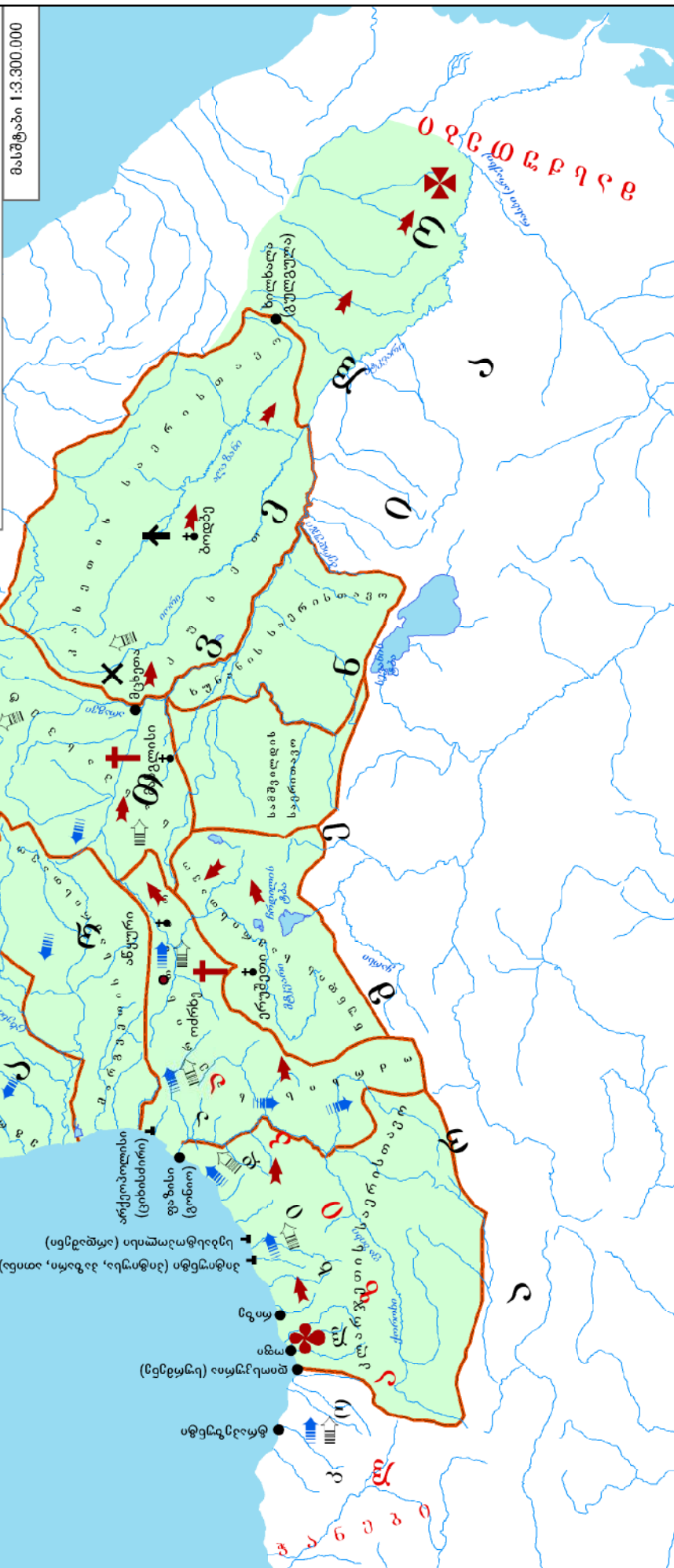
„შენ, ნანა, თუ შეძლებ, ჩემი სიკვდილის შემდეგ გაყავი ჩვენი სამეფო განძი ორად და წარიღე ნინოს, ჩვენი განმანათლებლის სამარხს, დროთა ცვალებადობით რომ არ შეიცვალოს ის ადგილი უკუნისამდე, რადგან თუმცა მეფეთა საჯდომია, მაგრამ მწირია“.

ასევე შეევედრა ეპისკოპოსებს, რათა ადიღონ დიდება იმ ადგილისა, რამეთუ ღირს არს პატივისცემისა. მოაყვანინა წმინდა ნინოს ჯვარი, რომელიც თავდაპირველად ჰქონდა, ჩამოჰკიდა სამეფო გვირგვინი ჯვარზე, მოიყვანა ძე მისი ბაქარი, მის თავზე გამოსახა ჯვრის სახე, აიღო გვირგვინი ჯვრიდან და დაადგა ძეს თავზე. აღესრულა მირიან მეფე და დაეფლა ზემო ეკლესიაში საშუალო სვეტის სამხრეთით, ჩრდილოეთის მხრისაკენ. ამ სვეტშია ნაწილი ღვთივ აღმართული სვეტისა. მეორე წელს მოკვდა ნანა დედოფალი და დაეფლა იმავე სვეტის დასავლეთით, სადაც მირიან მეფე იყო დამარხული.

წმინდა ანდროსისა და წმინდა ნინოს ღვაწლი რუმის-სურბნისის კრების ძეგლისთვის, გელახი კლასიკური კლასიციზმისა და მოსკოვის სურბნისის ცნობისა შუამდგომლობით

- რუმის ანტიკური მემკვიდრეობის ანანის მემკვიდრეობის პირობითი აღნიშვნები
- წმინდა ნინოს მიერ დარღვეული ქ. ოფის საკათედრო ტაძარი
  - ერუშეთი და მანგლისი სადაც დაიწყო პირველი ეკლესიების მშენებლობა წმინდა ნინოს დროს
  - ბოლბუ წმინდა ნინოს განსასვენებელი
  - მასკუთების საზღვარი, სადამდეც იქცა წმინდა ნინოს მასკუთების მიერ აღმართული ჯვრები მცხეთის გორებზე და მყინვარწვერზე
  - წმინდა ნინოს გზა სხვადასხვა წყაროების შუქვრებით სხვადასხვა წლებში წმინდა ანდროსის მოგზაურობათა მარშრუტების მიმართულება
  - ქართლის კათალიკოსის სამწყსო პირველი ათასწლეულში (VIII ს-მდე)

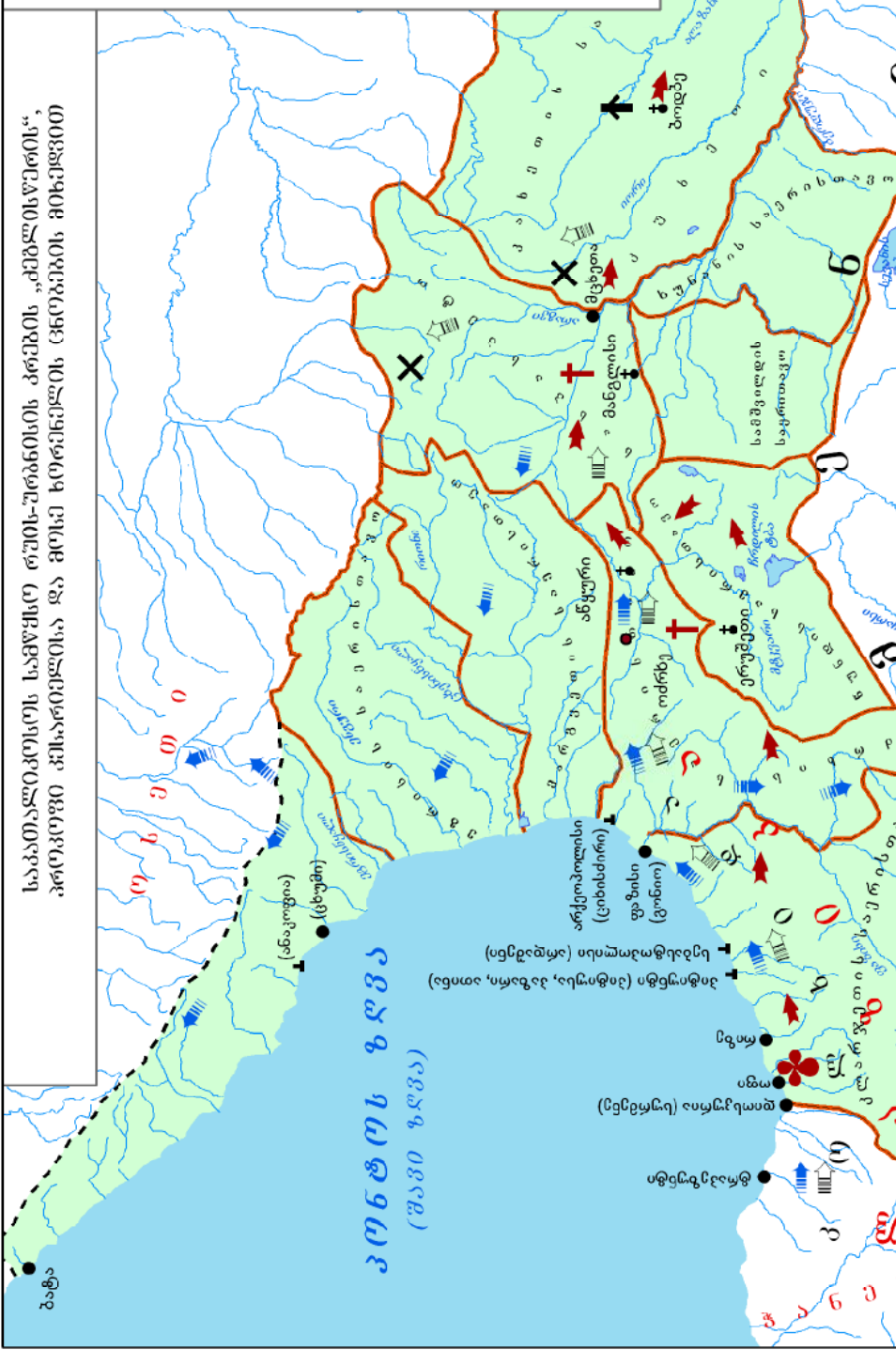

საბატალიკოსოს საგვარდნო რუსო-შობნისის კრემის „კმელსუარის“, პროკოფი კმაარეილისა და მოსე ხორენელის (ხეივანის მიხედვით)

რამის ავტორი: მიხროპოლიტი ანანია კაგარია
პირობითი აღნიშვნები

- წმიდა ნინოს მიერ დაარსებული ქ. ოფის საკათედრო ტაძარი
- ერუშეთი და მანგლისი სადაც დაიწყო პირველი ეკლესიების მშენებლობა წმიდა ნინოს დროს
- პოღბე წმიდა ნინოს განსასვენებელი
- მასკუთების საზღვარი, სადამდეც იქადაგა წმიდა ნინომ
- წმიდა ანდრიას მიერ აღმართული ჯვრები მცხეთის გორებზე და მყინვარზე
- წმიდა ნინოს გზა სხვადასხვა წყაროების შეჯერებით
- სხვადასხვა წლებში წმიდა ანდრიას მოგზაურობათა მარშრუტების მიმართულება
- ქართლის კათალიკოსოს სამწყსო პირველი საიასნლეულში (VI ს-მდე)

მასშტაბი 1:3.300.000

გელაში ექსპორტის ცნობით, წმიდა ნინომ (ტყე ქელმა) მოაქცია „პინტოს გასწვრივ მცხოვრები იბერები და ლაზები“. ამ ცნობას ეთანადება ლაზიკის მიტროპოლიტ გერმანეს 1651 წლის ცნობა რუსეთის მეფე ალექსი მხავალიანისადმი, რომ წმიდა ნინომ ოფში (რეხთან ახლოს) დააარსა სუბსკოპოსო კათედრა, პროკოფი ექსპორტის ცნობის მიხედვით კი იმ მცხოვრები უფრო ხალხი“ შედიოდა კათალიკოსის ოფისი-ქციაში. პროკოფი წერს: „ქრისტეანთა მღვდელმთავარს კათალიკოსს უწოდებენ გლითა ცნით, რადგანაც ის ერთი განაგებს ყველა აქაურ სოფლებს“ (ტეორეკი, II, 1965, გვ. 88). ბერძნული წყაროების მიხედვით ეს მიწა-წყალი შედიოდა ლაზიკში, ხოლო ქართული წყაროების მიხედვით მას ეწოდებოდა „სპერი, ბოლო კლარჯეთისა, ზღვისპირი“. მისე ხორეჯელის (V ს) ცნობით, წმიდა ნინომ იქადაგა კლარჯეთიდან მასკუთ-ბაზიდე-კლარჯეთის ერთი ნაწილი იყო ლაზიკის აღნიშნული ტერიტორია, ხოლო მასკუთები ცხოვრობდნენ კასპიის ზღვისპირზე, ეს არეული შავი ზღვიდან ვიდრე კასპიის ზღვიამდე შედიოდა მცხეთელი კათალიკოსის ოფისიკლავში. IV-VI სს-ში ეს მიწა-წყალი, კერძოდ კი, ქ. ოფის სანახებთან მდებარე „სპერი, ბოლო კლარჯეთისა, ზღვისპირი“ რამდენჯერმე მიიტაცა ბიზანტიამ და ქართველებმა კვლავ დაიბრუნეს. საბოლოოდ კი ის პინტო ბიზანტიელთა ხელში აღმოჩნდა. ყველა ამ ცნობას ეთანადება რუსი-უკრაინის კრების ოქგლის-წერა, რომელიც აღნიშნავს, რომ წმიდა ანდრია მიტოქელმა იქადაგა „ყოველსა ქვეყანასა საქართველიისასა“, ხოლო წმიდა ნინომ გააქრისტიანა „ყოველი სვესებ ყოველთა ქართველთა ნათესავთა“ (დიდი სჯულისკანონი, 1973, გვ. 545-546). ქართული წყაროები წმიდა ანდრიას მოციქულმა თავიცი სხვადასხვა მთავარების დროს იქადაგა ტაოდან ოსეთამდე. მთიანე საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. მას „მცხეთის გორებზე“ და სტეფანწმიდასთან აღუძვრითავე ჯვრები.

სარჩევი

გელასი კესარიელი (IV ს)	3
სოკრატე (IV-V სს)	3
თეოდორეტოს კვირელი (IV-V სს)	5
სოზომენე (V ს)	7
რუფინუსი (IV-V სს)	10
ერთ-ერთი ლაზური გადმოცემა წმიდა ნინოს შესახებ (XIX ს)	12
მოვსეს ხორენაცი (V ს)	13
ლეონტი მროველი (VIII-XI სს)	16
რუკები	37

რედაქტორი ი. გორგიძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა თ. რევაზიშვილისა

გადაეცა წარმოებას 20.10.2011. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 22.12.2011. ქალაქის ზომა 60X84
1/8. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 2,5. ტირაჟი 100 ეგზ.

საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, კოსტავას 77

Verba volant,
scripta manent